

วิปัสสนากัมมัฏฐาน

ตามหลักสติปัฏฐานสูตร

พระราชสิทธิมนี*

ขอถวายความนอบน้อมแด่พระรัตนตรัย
ขอกราบคารวะพระเดชพระคุณหลวงพ่ोज้าคุณ
พระธรรมโมลี เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ รอง
อธิการบดี วิทยาเขตสุรินทร์ ที่เคารพอย่างสูง
ขอกราบคารวะพระวิปัสสนาจารย์ พระมหาเถระ
ทั้งน้อยใหญ่ทุก ๆ รูปที่ได้มาประชุมกันในวันนี้
และขออนุโมทนาคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตสุรินทร์
ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ได้ดำเนินการจัด
สัมมนาในคราวครั้งนี้ กระผมรู้สึกเป็นสิริมงคล
อย่างสูงยิ่งที่ได้มีโอกาสมานั่งอยู่ในท่ามกลาง
พระมหาเถระผู้ใหญ่ โดยเฉพาะพระวิปัสสนาจารย์
จากที่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็คุ้นหน้าคุ้นตากัน เคย
ร่วมงานกันมาในหลาย ๆ ที่ กระผมรับคำอาราธนา
ของพระเดชพระคุณหลวงพ่ोज้าคุณเจ้าคณะจังหวัด
กระผมก็มีจิตเป็นมหากุศล ก็อยากจะมาร่วมงาน
สืบท่านพระวิปัสสนาจารย์ทั้งหลาย โดยส่วนตัว
ก็มีความเคารพมีความชื่นชมและถือว่ามีความ
เป็นสิริมงคลที่ได้สนทนาธรรมกับหลวงพ่ोज้า
คุณเจ้าคณะจังหวัดในห้องเรียนที่มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หลวงพ่ोज้าคุณเป็นนิสิต
ปริญญาเอก เป็นนิสิตทุนหลวงของพระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ หลวงพ่ोज้าคุณเป็นพระสงฆ์ที่
มีอายุมากและมีสมณะศักดิ์เป็นผู้บริหารระดับ

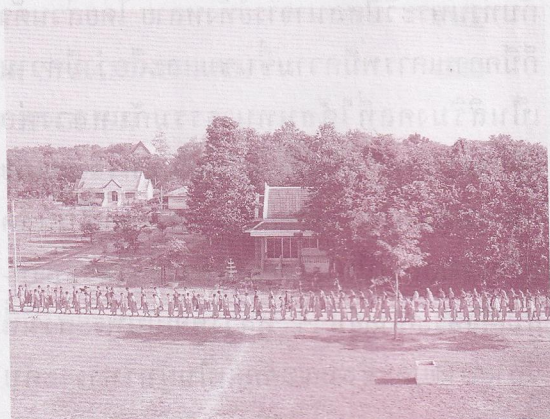
นี้ไปเป็นนิสิตก็ย่อมจะเป็นที่ชื่นชมยินดีอยู่แล้ว
ที่สำคัญหลวงพ่ोज้าคุณได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์
เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม พระธรรมโมลี เป็น
ตำแหน่งที่สำคัญที่กระผมได้เคยรู้จักส่วนใหญ่
แล้วจะเป็นพระผู้สนใจในการปฏิบัติกัมมัฏฐาน
เพราะเห็นหลวงพ่ोज้าคุณจะจัดศูนย์วิปัสสนาผมก็คิดว่า
เป็นด้วยชื่อสมณศักดิ์หรือว่าเป็นบุญญานุการก็
นึกคิดอยู่เหมือนกัน พระธรรมโมลี วัดพิชัยญาติ
เจ้าคณะภาคหนึ่ง ก็เป็นพระเถระที่ใฝ่ในการ
ปฏิบัติกัมมัฏฐาน ปีนี้ก็ได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็น
ชั้นรองสมเด็จพระราชาคณะ ที่พระพรหมโมลี ก็นำเจ้าคณะ
พระสังฆาธิการปฏิบัติกัมมัฏฐานในเขตภาคหนึ่ง
ก็ได้อีกกันดี พอมาถึงหลวงพ่ोज้าคุณอีกก็ได้จัดศูนย์
วิปัสสนากัมมัฏฐานอีกก็เป็นนิมิตหมายที่ดี
การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลวงพ่ोज้าคุณพระเถระ
ที่นั่งอยู่ข้างหน้าผมนี้ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ที่เคยผ่าน
การปฏิบัติ เป็นพระวิปัสสนาจารย์ เคยเดินธุดงค์
เคยเดินวิปัสสนาธุระเคลื่อนที่กับเจ้าประคุณ
สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาสภมหาเถระ) ทั้งนั้น
ที่สำคัญก็ได้เป็นพระวิปัสสนาจารย์ของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เช่น
หลวงพ่ोज้าคุณเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด

เราก็ทราบกันดีว่าธุระในพระพุทธศาสนา
นอกจากจะมีคณัฏฐะยังมีวิปัสสนาธุระและ

* (บุญจิต ญาณสวโร ป.ธ. ๘, พธ.บ., พธ.ม.) ปาฐกถาพิเศษในการสัมมนาเพื่อจัดตั้งศูนย์วิปัสสนากัมมัฏฐาน
วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

วิปัสสนาธุระถ้าเทียบกับคันถธุระ เราก็ทราบดีว่า วิปัสสนาธุระนั้นได้รับการส่งเสริมการสนับสนุนน้อยตั้งแต่ไหนแต่ไรมาทำให้วิปัสสนาธุระในบางยุคบางสมัยเจริญบางยุคบางสมัยหนึ่ง ๆ บางยุคก็ไม่มีเป็นที่นิยม แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่เราทราบกันคืออยู่แล้ววิปัสสนาธุระจะเจริญรุ่งเรืองได้ต้องมีผู้สนับสนุน ผมเคยได้ไปสนทนากับหลวงพ่ोज้าคุณพระพรหมโมลี วัดยานนาวา ในอดีตท่านก็เคยไปปฏิบัติกัมมัฏฐานที่วิเวกอาศรมพระภักทันตะ ชาวพม่า ท่านก็เล่าให้ฟังว่าหลังจากที่ท่านจบเปรียญธรรมเก้าประโยคก็เสาะแสวงหาวิปัสสนาจารย์ ไปปฏิบัติหลายที่ แต่ก็ไม่มีที่ถูกต้อง ก็ไปปฏิบัติกับพระอาจารย์ภักทันตะ ซึ่งหลวงพ่อบรมิณธรรมนิมนต์มาเป็นพระวิปัสสนาจารย์ วัดมหาธาตุ ที่สอนกัมมัฏฐานที่วิเวกอาศรม พอไปปฏิบัติได้เข้าใจในวิปัสสนากัมมัฏฐาน และท่านก็พูดว่า ท่านตั้งใจว่าจะเขียนหนังสืออย่างเดียวในช่วงที่ผ่านการปฏิบัติแล้ว ท่านบอกว่าเขียนไปเพื่อล้างความคิดที่ผิด ๆ ของตัวเอง คือ ความที่ไม่เข้าใจในพุทธศาสนาได้แจ่มแจ้ง จะล้างให้ออกไปหมด ด้วยการเขียนหนังสือว่าอย่างนั้น ก็เลยมีหนังสือประเภทที่ป็นี เช่น ภาวนาที่ปนี เป็นต้น หลายเล่ม แล้วผมก็ได้เรียนถามท่านอีกว่า แล้วหลวงพ่อบรมิณธรรมนิมนต์สอนกัมมัฏฐานอีกหรือ ท่านบอกว่าให้ท่านเป็นสังฆราชก่อนถึงจะสอนกัมมัฏฐาน ปรากฏว่าท่านยังไม่เป็นสังฆราชก็มรณภาพก่อนเลยไม่ได้สอนกัมมัฏฐาน อันนี้ก็เนื่องด้วยพระเถระผู้สนใจปฏิบัติกัมมัฏฐาน และท่านก็ส่งเสริมให้พระไปปฏิบัติกัมมัฏฐานแต่ไม่ได้จัดเป็นระบบไม่ได้จัดเป็นองค์กรใหญ่ ๆ ไม่เหมือนกับพระพรหมโมลี เจ้าคณะภาคหนึ่ง รูปปัจจุบันให้พระสังฆาธิการ

ปฏิบัติกัมมัฏฐานอย่างพระอุปัชฌาย์จะไปเป็นพระอุปัชฌาย์ อย่างเช่นปนี ก่อนที่จะไปเข้าวัดสามพระยาก็นั่งกัมมัฏฐาน ๑๕ วัน ตอนนี้มีสำนักปฏิบัติที่เขาใหญ่บรรจุพระเถระได้มาก พระสังฆาธิการที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ไปเข้ากัมมัฏฐานทั้งนั้น อันนี้คือการจัดให้เป็นระบบ ท่านบอกว่าก็มีทั้งคำชมทั้งคำติ ทำไมอย่างนั้นแต่ท่านก็บอกว่าไม่เป็นไร ท่านก็จะจัดเรื่อยไป เพราะฉะนั้นการจัดวิปัสสนากัมมัฏฐานสิ่งที่สำคัญที่สุดในความเห็นของผมก็คือการสนับสนุนจากพระผู้ใหญ่ อย่างที่จังหวัดสุรินทร์ มหาวิทยลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ หลวงพ่ोज้าคุณเจ้าคณะจังหวัด ท่านเป็นประธานเป็นรองอธิการบดี กระผมก็รับรองได้ว่างานนี้เป็นไปได้ด้วยดีแน่นอน ยิ่งได้อาศัยพระวิปัสสนาจารย์จากที่ต่าง ๆ ช่วยกันย่อมเกิดความสำเร็จ การสนับสนุนจากพระผู้ใหญ่เป็นสิ่งที่สำคัญมาก การที่พระบริหารกับพระปฏิบัติจะมาบรรจบกันเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย แต่ถ้ามาบรรจบกันก็เป็นงานใหญ่ กระผมได้ทราบจากพระคุณท่านว่าที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ ท่านไปทำวิปัสสนาธุระเคลื่อนที่เพื่อปรับความเข้าใจของพระวิปัสสนาจารย์ในที่ต่าง ๆ ให้สอนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ก็เป็นเจตนาที่ดีของท่าน แต่ว่าในปัจจุบันนี้สำนัก

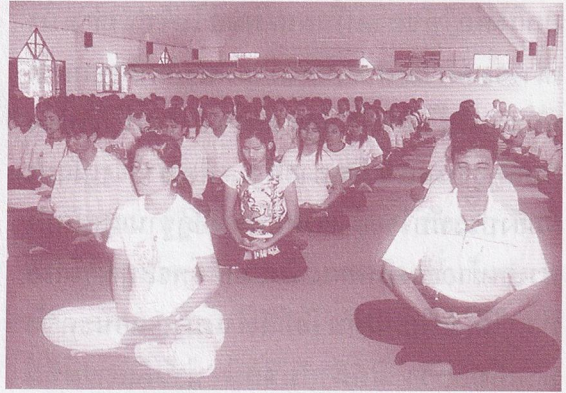
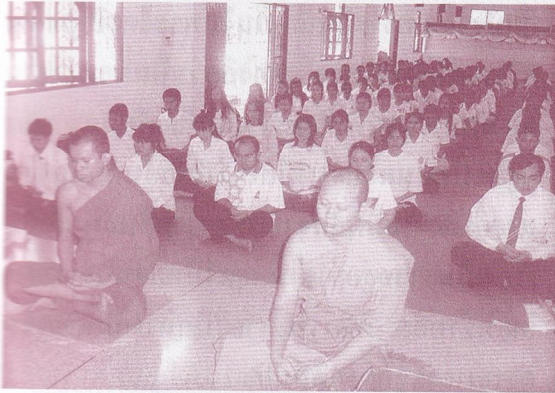
ปฏิบัติกันมีมาก แล้วคนก็มีภาระหน้าที่มาก การที่จะไปทำวิปัสสนาธุระเคลื่อนที่เหมือนกับในครั้งอดีตไม่ใช่เรื่องง่ายแต่ก็ยังทำอยู่ ก็เป็นกิจกรรมที่น่าอนุโมทนา สมเด็จพระพุฒาจารย์เรขากีรติท่านบอกว่าท่านมีความประสงค์อย่างไร ท่านมีความประสงค์ให้พระภิกษุและวิปัสสนากัมมัฏฐานมีอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อย่างที่หลวงพ่เจ้าคณะจังหวัดจะทำศูนย์วิปัสสนากัมมัฏฐานขึ้นในวิทยาเขต ก็เป็นเรื่องที่ถูกหลัก เหตุผลก็คือว่า สมภารเจ้าวัดหรือเจ้าคณะจังหวัดอาจจะมีความคิดเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมในยุคนั้น ๆ แต่ว่าก็เป็นธรรมดาเจ้าคณะจังหวัด เจ้าอาวาสอาจจะมีความคิดต่างกันไป แต่ว่าสถาบันการศึกษาอย่างมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีตัวตายและตัวแทน มีนโยบายแน่นอน ถ้าศูนย์วิปัสสนากัมมัฏฐานเกิดขึ้นจึงรับรองว่าอยู่ได้ อย่างที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ท่านเคยพูดเอาไว้ แม้แต่วัดมหาธาตุเจ้าอาวาสก็เปลี่ยนไป บางรูปก็ส่งเสริม บางรูปก็ไม่ส่งเสริม ก็ทำให้กิจการพระพุทธศาสนาทางนี้กระต่อนกระแท่น บางยุคก็เจริญ บางยุคก็ไม่ได้รับการส่งเสริม เพราะฉะนั้นหลวงพ่มาทำศูนย์วิปัสสนากัมมัฏฐานเข้าหลัก ยิ่งได้ฟังว่าหลวงพ่ได้นำพระสังฆาธิการมาปฏิบัติกัมมัฏฐาน ก็ยังเป็นการเสริมความมั่นคงของการปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น เรื่องวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นที่น่าสังเกตนะครับว่า มหาเถรสมาคมได้ประกาศว่าให้จังหวัดทุกจังหวัดมีสำนักปฏิบัติเป็นของตนเอง แล้วก็เน้นสติปัฏฐาน ท่านทั้งหลายก็คงได้อ่านประกาศของมหาเถรสมาคม อย่างเราอ่านก็สงสัยอย่างสติปัฏฐานจะเอาแบบไหนมีตั้งเยอะแยะ ท่านไม่ได้อธิบาย เมื่อเป็นเช่นนี้พระผู้ใหญ่ที่มี

ความประสงค์จะจัดเรื่องนี้ในช่วงหลังมาก็เลยคลำทางไปศึกษาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะเอาแบบไหน ศึกษาที่วัดมหาธาตุจะเอาแบบไหน ในที่สุดก็มาลงแบบที่เรากำลังฝึกกันอยู่ถือว่าเป็นสติปัฏฐาน อาจจะเป็นของมหาเถรสมาคมด้วยก็ได้หรืออาจจะเป็นก็ได้ แต่เราทั้งหลายก็ถือว่าเป็นสติปัฏฐาน เพราะถือว่าเป็นการปฏิบัติมายาวนาน เพราะฉะนั้นก็หนีไม่พ้นการปฏิบัติที่เรากำลังฝึกฝนกันปฏิบัติกันอยู่ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อันนี้ที่เราฝึกปฏิบัติว่าเป็นมรดกที่บูรพาจารย์ผู้สร้างมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ฝากเอาไว้ ให้ยึดตามหลักสติปัฏฐานแต่มีคนตั้งคำถามมากกว่า การปฏิบัติที่เรากำลังฝึกปฏิบัติอยู่ ทำไมต้องเอาการปฏิบัติแบบพม่า ประเทศไทยไม่มีความรู้ความสามารถหรืออย่างไร เป็นคำถามที่มีมาตลอดจนถึงปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นสอนที่ไหนก็มีคำถามประเภทนี้เหมือนกัน ยิ่งไปอยู่ในท่ามกลางพระด้วยแล้ว พองหนอยุบหนอ ไม่ใช่ของไทยเป็นของพม่า ยิ่งคนไทยโดยธรรมชาติไม่ชอบพม่าก็เลยเป็นปัญหาคาราคาซังอยู่จนทุกวันนี้ แต่ว่าตอนนี้เป็นที่น่ายินดีพระเถระผู้ใหญ่ก็เข้าใจและก็นิ่งว่าทำไมเราไม่มีกัมมัฏฐานเป็นของตนเอง ทำไมไปเอากัมมัฏฐานจากที่อื่นมา พระพรหมโมลีองค์ปัจจุบันท่านเล่าให้ผมฟังว่า

มีคนเตือนท่านอยู่เหมือนกัน เจ้าคุณจัดกัมมัญฐานมาก ๆ ระวังตัวด้วยละกัน เพราะในอดีตเคยมีแล้ว ท่านก็บอกผมว่า ไม่เป็นไรนะ ท่านก็จัดเรื่อยมา ผมว่าอย่างที่เราสอนในสติปัฏฐานในมหาวิทยาลัย สอนไป แต่ถ้าไม่จำเป็นก็ไม่ต้องบอกที่มาเจียบ ๆ เอาไว้ ถ้ามีใครถามก็นิ่งไปอธิบายสติปัฏฐานไป ไม่ต้องบอกว่ามาจากไหน ใครเป็นคนนำมา พุดไปก็เท่านั้นเจียบ ๆ ดึกว่าสอนไปแล้วดีเอง ยุบหนอ พองหนอ ซ้ายอย่างหนอ ขว้างอย่างหนอ รู้กัน ผมได้รับสมณศักดิ์ปีนี้ก็มีพระผู้ใหญ่ส่วนใหญ่ปฏิบัติกัมมัญฐานดีแล้ว ก็แสดงว่าคนที่เห็นดีเห็นงามก็มี ยุบหนอ พองหนอ แต่ถ้ามีคนไม่เห็นดีเห็นงามก็ยกไว้เราก็กำหนดเป็นเรื่องของเราไป เราไม่ต้องไปว่ากล่าวคนอื่น ใครเขาจะสอนยังงั้นเป็นเรื่องของเขาไป เราก็สอนของเราไป ผมเห็นพระวิปัสสนาจารย์สายเรานี้บางทีไปสัมมนาด้วยกัน คือท่านพูดความจริงเกินไป สำนักนั้นสำนักนี้เป็นสมณะกัมมัญฐานลงวิปัสสนาไม่ได้ ไปบอกชื่อเขาด้วย แล้วลูกศิษย์เขาก็เยอะด้วยเขาจะไม่โกรธได้ไง มันจริงนะหลวงพ่อ แต่ว่าพุดไปก็เท่านั้นเจียบไปสอนของเราไปดีกว่า พุดกันไม่กี่วันก็พุดทำนองเดียวกันนี้ ผมบอกว่าท่านอาจารย์เราจะใช้วิปัสสนาจารย์ไปอะอะไม่ได้ ว่าคนนั้นสอนผิด คนนั้นเดินสายสมณะอย่างเดียวไม่เข้าวิปัสสนาไล่ไปตั้งแต่สุโขทัยไกลไปถึงโนนแม่สาย อย่าไปพุดเลย นิ่งเอาไว้ เราสอนด้วยความอ่อนน้อม เราอย่าไปคิดว่าสมณะอย่างเราวิปัสสนากัมมัญฐานอย่างเราจะมีคนเห็นดีเห็นงาม เราสอนไปอย่างอ่อนน้อม ก็เป็นที่น่ายินดีที่ผมฟังมา เจ้าคณะพระสังฆาธิการที่ส่งเสริมด้านวิปัสสนาเจ้าคณะภาคหนึ่งได้มาเห็นเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ ตอนนี

ก็ได้ข่าวว่าขยายไปทางภาค ๑๐ แล้ว ก็ฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัญฐานเช่นกัน ก็ฝึกแบบเรานี้แหละ แบบมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เดินจงกรม นั่งกัมมัญฐานอย่างที่เรฝึก ผมว่าเหตุการณ์ที่เป็นอยู่วิปัสสนากัมมัญฐานมีแต่จะเจริญขึ้น สำหรับพระนี่เนื่องจากว่ามีตำแหน่งหน้าที่การงานเยอะ ผู้เข้ากัมมัญฐานก็มีความจำกัดหลายอย่าง พระนิสิตก็ปีหนึ่งเข้าครั้งหนึ่ง หรือพระสังฆาธิการนี้ไปชั่วคราวคราว ไม่เหมือนกับฆราวาส ฆราวาสไปฝึกก็ฝึกแบบเรา อย่างสายของคุณแม่สิริได้ข่าวว่ามาเปิดสาขาที่จังหวัดสุรินทร์ด้วย นี่ก็เป็นกลุ่มที่มีคนมาก เป็นฆราวาสทั้งนั้น คนพวกนี้ไม่มีตำแหน่งหน้าที่การงาน ตลอดทั้งปีสอนเดินจงกรม นั่งกัมมัญฐาน มองโน่นแ่งดีมันก็ดี ดีในแง่ที่คนปฏิบัติธรรมเยอะขึ้น แต่ถ้ามองในแง่หนึ่งหน้าที่การสอนกัมมัญฐานทำไมพระสอนน้อยจัง แต่เขามีกลุ่มของเขาปฏิบัติ แต่ถ้ามองในแง่ดีมันก็ดี คือคนไปปฏิบัติเยอะมากขึ้นและก็มีวิทยากรเรื่องกัมมัญฐานมากขึ้น แต่ของเราก็อาจจะมีบทบาทค่อนข้างลดแต่เป็นสิ่งที่ป็นธรรมชาติ มองอย่างนั้น อย่างยุวพุทธิกสมาคมตลอดทั้งปีก็จะมิแต่เรื่องปฏิบัติทั้งนั้น ฆราวาสเป็นผู้สอนส่วนใหญ่ เราก็ต้องอนุโมทนาที่หลวงพ่อดำรงศูนย์ขึ้นมา นี้ก็จะพอสร้างความเข้มแข็งให้ด้านวิปัสสนากัมมัญฐานอย่างที่ผมได้เรียนไปแล้วว่า วิปัสสนากรรมฐานนี้ถ้ามีการส่งเสริมก็จะมีคามเข้มแข็งแน่นอน โดยเฉพาะพระผู้ใหญ่ ตอนนี้พระที่สอนกัมมัญฐานส่วนใหญ่จะเป็นพระเด็ก ๆ พระที่ไม่ค่อยอาวุโสมากนัก แต่ก็มีคนไปเข้ากัมมัญฐาน แต่ถ้ามีพระผู้ใหญ่เข้าไปสนับสนุนพระด้านนี้จะต้องเจริญแน่ ๆ ครับ ที่สำคัญนอกจากเราจะมีศูนย์วิปัสสนากัมมัญฐาน พระวิปัสสนาจารย์มาระดมความคิด

พระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติสมาธิภาวนาในวัดมหาธาตุ

พระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติสมาธิภาวนาในวัดมหาธาตุ

ก็คือการปฏิบัติต่อเนื่องเป็นนโยบาย อย่างที่หลวงพ่อมีนโยบายให้พระสังฆาธิการมาปฏิบัติ จะทำให้เกิดวิปัสสนาจารย์ อย่างพระที่ไม่คิดว่า จะไม่เป็นพระวิปัสสนาจารย์ก็อาจจะเกิดขึ้นได้ ขอโทษ อย่างตัวกระผม ผมอยู่ที่วัดมหาธาตุ พระเถระผู้ใหญ่ที่อยู่ในนี้ก็คงจะเคยเห็นผม ก็เป็น เณรเป็นพระอยู่ที่นั่น ส่วนใหญ่ก็จะเรียนหนังสือ ท่านเจ้าคุณหลวงพ่อโชคก็ส่งเสริมให้ปฏิบัติ หลังจากสอบบาลีทุกปี มหาจุฬาฯ สมัยก่อนก็ไป เข้ากัมมัฏฐานในปีสุดท้าย ไม่เหมือนกับปัจจุบัน มีทุกปีพระนิสิตไปปฏิบัติ ตอนผมจบประโยค ๕ ผมก็ไปเข้ากัมมัฏฐานที่วิเวกอาศรม เมื่อก่อน ๑๕ วัน พอกลับมาหลวงพ่ोज้าคุณโชคก็ให้ ผมเป็นผู้ช่วยวิปัสสนาจารย์ ผมก็อายุประมาณ ๒๓-๒๔ ท่านให้ผมไปสอนกัมมัฏฐานใน พระอุโบสถ ผมก็เลยมานึกดูอายุผมขนาดนี้และ โยมที่นั่งกัมมัฏฐานที่ในพระอุโบสถนี้ส่วนใหญ่ อายุ ๖๐-๗๐ ปี เต็มพระอุโบสถ ผมไม่กล้า สอนกัมมัฏฐานทั้งที่ผมเข้ากัมมัฏฐานทุกปีและ ก็เข้าเรื่อย ๆ ผมไปหาพระอาจารย์พนมบอกว่า หลวงพ่อช่วยผมหน่อย หลวงพ่ोज้าคุณให้ผม สอนกัมมัฏฐานผมก็ไม่ค่อยมั่นใจ หลวงพ่อท่าน ไล่ไป พอไปแล้วก็มีคนไปฟ้องหลวงพ่อโชค

บอกว่า มหาบุญชิต หลวงพ่อใช้แล้วไม่ไป หลวงพ่อท่านก็เลยบอกว่า ผู้ใหญ่ใช้แล้วทำไม ไม่ไป ผมก็นั่งนิ่ง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาผมก็ตั้ง จิตอธิษฐานว่า ถ้าหลวงพ่อบอกให้ผมไปสอน กัมมัฏฐานเมื่อไรผมจะไปเมื่อนั้น มันไม่มีความ มั่นใจหลวงพ่อ อายุเราก็น้อยด้วย เราก็ไม่รู้ว่ พระผู้ใหญ่มีเจตนาอย่างไรที่ให้เราไป ก็เอาละ ก็นิมนต์อาจารย์อื่นไปสอนแทน ผมก็นึกอยู่ ตลอดเวลาว่า หลวงพ่ोज้าคุณโชคบอกให้ผม ไปไหนผมก็จะไป แต่ท่านก็ว่าผู้ใหญ่ใช้แล้ว ต้องไป ทำไม่ได้ก็ต้องทำ ท่านว่าอย่างนั้นนะครับ แต่เสียงท่านดูว่านี่มากเกินไปเลยนะครับ ผมก็จำว่า ผู้ใหญ่ใช้ก็ต้องไปทำ ได้ไม่ได้ ดีไม่ดี ก็ต้องทำ เพราะมีคนไปฟ้องผู้ใหญ่ด้วย เพราะผมไม่สอน กัมมัฏฐาน เพราะฉะนั้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ผมก็เป็นพระวิปัสสนาจารย์สมัครเล่นมาเรื่อย ก็สอนได้นะครับเพราะฟังหลวงพ่อสอน หลวงพ่อ พูดอย่างไรก็จำไปพูดได้หมด ขว้างหนอ ช้าย ่างหนอ มีบางรูปที่จำได้เยอะกว่าผมอีก เณร บางองค์จำว่าหลวงพ่ोज้าพระไตรปิฎกหน้าไหน เล่มที่เท่าไรตามลักษณะของท่าน จำได้หมด นะครับ ไปพูดให้โยมฟังเป็นคั้งเป็นแควบางทีมัน ก็ไม่เหมาะสมกับวัย เณรอะไรจะไปเลียนแบบ

หลวงพ่อก็ได้ขนาดนั้น แต่ผมก็ไม่ไปจำว่าหน้าเท่าไรบอกวิธีการเดินจงกรม นั่งกัมมัฏฐาน ก็เป็นเหตุให้ได้ทำกัมมัฏฐานเรื่อย ๆ มา ก็ไปนั่งกัมมัฏฐานหลายที่หลายทาง ที่พม่าก็ไปนั่งมา ผมยังประทับใจอยู่ การสอนสติปัฏฐานแบบพม่า พระพม่าอย่าง หลวงพ่อสมเด็จพะพุฒาจารย์ ท่านได้เล่าไว้ มีคนโง่ดีท่านมากเลยนะครับ ท่านก็บอกว่า ดีก็มี ไม่ดีก็มี ท่านก็เอาแต่ที่ดีที่ไม่ดีก็ไม่ต้องเอามา ท่านก็ว่าอย่างนั้น สิ่งที่ดีอยากจะเรียนถวายท่านพระวิปัสสนาจารย์ เวลาที่พระพม่าที่เป็นพระวิปัสสนาจารย์ชั้นสูงสอนสติปัฏฐานการปฏิบัติทุกอย่างจะอ้างพระไตรปิฎก อ้างอรรถกถา ฎีกา อ้างคัมภีร์ เวลาที่เราไปฟังเรารู้ว่าท่านอ้างภาษาบาลี เช่น ยืนหนอ ท่านก็จะอ้าง ฐิติโต วา ฐิติโหมสมมิตติ ปชานาติ เวลาเดินจงกรม ขว้างหนอ ซ้ายย่างหนอ ท่านก็จะอ้าง ฌจนฺโต วา ฌจนามิตติ ปชานาติ ท่านก็จะอ้างไป ก็เป็นเหตุให้ปลอดภัยไม่ให้คนว่าได้ เพราะว่าขว้างหนอ ซ้ายย่างหนอ มันมีที่ไปที่มา อย่างเช่น ทำไมเดินจงกรมตั้ง ๖ ระยะเวลา อาจารย์แม่ก็โง่ดีวิเศษมหาธาตุ ทำไมเดินจงกรม ๖ ระยะเวลา เพียง ฌจนฺโต วา ฌจนามิตติ ปชานาติ รู้ว่าอาการเคลื่อนไหวของเท้าก็พอแล้วไม่ต้องเดิน ๖ ระยะเวลา ผู้รู้วิเศษมหาธาตุก็บอกว่า เดินจงกรม ๖ ระยะนี้เดินตามแบบวิสุทธิมรรค อุทฺทระณะ, อติหระณะ, วิลิหระณะ, โวสัสซหระณะ, สันนิขเปนะ, สันนิรุมภะนะ ยิ่งอ้างวิสุทธิมรรคภาค ๓ ยิ่งไปใหญ่เลย หลวงพ่อคนที่โง่ดีก็ลดไปเยอะ เพราะฉะนั้นสายสติปัฏฐานมีหลักฐานเยอะ มีที่ไปที่มา เมื่อเทียบกับสายอื่นสายนี้จะมีเอกสารอ้างอิงมาก พระวิปัสสนาจารย์สายเรานี้ผมว่าปลอดภัยปลอดภัยจากการถูกโจมตีในเรื่องของการสอน

กัมมัฏฐานเพราะมีหลักฐานในพระไตรปิฎกและอรรถกถาครบบริบูรณ์ ต้องถือว่าเป็นความฉลาดของบรรพบุรุษที่ท่านนำวิปัสสนากัมมัฏฐานมาอยู่ในประเทศไทย วิปัสสนาสายอื่นกัมมัฏฐานสายอื่นมันไม่มีหลักฐานก็พยายามค้นกัน ก็เป็นเรื่องเป็นราวอยู่อย่างไม่หยุดไม่หย่อนอย่างที่เรายกเถรปากกัน แต่ว่าในสายวิปัสสนามีหลักฐานครบการจะถูกโจมตีมีน้อย

ฉะนั้นศูนย์วิปัสสนาของหลวงพ่อนี้มีพระวิปัสสนาจารย์เข้มแข็งและก็มีการศึกษาพระสังฆาธิการอยู่ตลอดทั้งปีกระผมก็คิดว่าแม้ว่าเราจะไม่มีความชำนาญในเบื้องต้นแต่การที่ได้ทำงานบ่อย ๆ มันจะเกิดความชำนาญ จิตเป็นมหากุศล สืบทอดเจตนารมณ์ของพระธรรมโมติรูปปัจจุบันต่อไป ถือว่าเป็นศูนย์ประจำจังหวัดสุรินทร์ เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าต้องการไปฝึกฝนอบรมก็ไป มีหลายสำนักที่สอนสติปัฏฐาน ถ้าเราไม่รังเกียจเขามากไป เราก็ไปฝึกดู เพื่อที่จะมาประยุกต์ให้เข้ากับคนไทย พระไทย ญาติโยมไทย ถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เป็นสิ่งที่ดี การที่จัดตั้งศูนย์ขึ้นมาถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์มาก ทำให้พระวิปัสสนาจารย์หมุนเวียน เป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา ไม่มีความชำนาญก็ไปหาครูบาอาจารย์ สมัยนี้ถ้าไปดูตามเว็บไซต์ต่าง ๆ เราก็ต้องยอมรับว่า สายสติปัฏฐานของมหาศรีถือว่าอันดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นในยุโรปหรืออเมริกา สายแบบขว้างหนอ ซ้ายย่างหนอ มีสาขาในยุโรปมาก หลวงพ่อก็ไปยุโรปมาก็ได้เห็นญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม ในพม่าก็สอนกัมมัฏฐานไม่เบา ในทั่วโลกนอกจากสายมหาศรีก็มีสายโคแองก้า ก็ถือว่าเป็นสายสติปัฏฐาน มีศูนย์อยู่ที่ปราจีนบุรี พิชณุโลก คนไทยไป

ไม่ใช่น้อย โคเองกำเป็นชาวอินเดีย เป็นพ่อค้าไปค้าขายที่พม่า พ่อค้านี้ปวดศีรษะ เครียดเครียดรักษาเท่าไรก็ไม่หาย พอดีไปพบกับอาจารย์พม่าเข้า อาจารย์พม่าให้กำหนดเวทนาอย่างเดียว ในเวทนานิสิตปีฏิฐาน แยกกำหนดกัมมัฏฐาน กำหนดเวทนา ไม่เกรนหาย พอหายแล้วดีใจใหญ่สอนกัมมัฏฐานทั่วโลก ถ้าเราดูในเว็บไซด์ โคเองกำอยู่ในอันดับสองรองจากมหาศรี โคเองกำไปศึกษากับนักปราชญ์ชาวพม่าไม่กำหนดเหมือนเรา ของเรานี้ ยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาพลบรรพระครบบริบูรณ์และมีสัมปชัญญะบรรพระครบบริบูรณ์ แต่สำหรับโคเองกำสติปีฏิฐานเหมือนกันแต่กำหนดเวทนาอย่างเดียว นั่งอย่างต่ำสิบชั่วโมงต่อวัน กำหนดเวทนา คือ นั่งแล้วปวด พอปวดแล้วก็ไปเดิน พอหายปวดก็กลับมานั่งให้ได้สิบชั่วโมง แต่เขานั้นเรื่องเวทนาสติปีฏิฐาน ถ้าพระวิปัสสนาของเราอยากไปดูไปที่ปราจีนบุรี เน้นเรื่องสติปีฏิฐาน แต่เขาโชคไม่ดีเหมือนเราในบางเรื่อง อาจารย์โคเองกำตอนนี้แกสอนไม่ได้ ตอนนี้แกใช้เทปเปิดให้ผู้ปฏิบัติฟัง อาจารย์ไม่ได้มาสอน คนที่ไปปฏิบัติต้องทำใจ ต้องปฏิบัติ ห้ามไม่ให้ทำกัมมัฏฐานด้วย ของเรากลับมาอาจารย์ครบบริบูรณ์ แต่ห้ามพระนิสิตไม่อยู่นะ ไม่รู้เป็นเพราะอะไร แต่ถ้าหากเราเข้มข้นกับพระนิสิต พระนิสิตเราเยอะไม่ว่าส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค ผมว่าจะได้วิปัสสนาจารย์เกิดขึ้นมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตามผมก็อยู่ในแวดวงธรรมะภาคปฏิบัติ บางทีเราไปที่ไหน เป็นฆราวาสพบกันตามต่างจังหวัด บอกพระอาจารย์สอนวิชาธรรมะภาคปฏิบัติผมผมก็ถามท่านว่าตอนนี้ท่านเป็นอะไรอยู่ ท่านบอกว่า เป็นเจ้าอาวาส แม้วิชาอาจารย์นี้มันดี

จริงเลย ตอนที่ผมเป็นพระนิสิตอยู่พูดเหมือนเจ้าคุณสุธีรญาณ เป็นนิสิตก็พอทำได้สำหรับ แต่พอเป็นเจ้าอาวาส หน้าที่มันบังคับ สอนกัมมัฏฐานครบหลวงพ่อกผมก็ไม่รู้ว่าจะมานั่งกัมมัฏฐาน ก็ได้พื้นฐานจากเล็ก ๆ น้อย ๆ สอนกัมมัฏฐานมีอยู่หลายองค์ เพราะฉะนั้นก็ของเราที่ว่า มันจะเป็นไปไม่ได้ บางทีก็ทำได้ เราก็นั่น ๆ กันไป แต่ถ้าวิปัสสนาจารย์เข้มข้นก็จะเกิดวิปัสสนาจารย์เพิ่มขึ้น ผมดูพระวิปัสสนาจารย์ของไทยกับของพม่าแล้วแตกต่างกัน พระวิปัสสนาจารย์ของไทยส่วนใหญ่แล้วตามใจตามใจผู้ปฏิบัติ ไม่รู้เป็นอย่างไร สงสารพระนิสิตปฏิบัติธรรมที่พุทธมณฑล สงสารพระนิสิตบางทีพระวิปัสสนาจารย์นี้เข้มแต่ว่าครูบาอาจารย์ทางฆราวาสก็ปลอบใจ พระนิสิตก็คงจะได้ใจบ้าง มีคนปลอบใจ แต่ก็ปฏิบัติจบจะเสียสติบ้างก็มี แก่ใจกันไป สภาวะติดค้างอยู่ก็มีบ้างไม่ใช่น้อย บางทีที่ฟื่องมหาวิทยาลัยก็มี แต่ละปีนี้มีทุกปี แต่ว่าถ้าเทียบกับพระพม่าแล้ว พระพม่าถ้าฝึกแล้วก็จะเอาจริงเอาจังกับลูกศิษย์ ที่กระผมไปดูมา แต่ว่าใจพระไทยเราไม่ค่อยจะเข้มงวดเหมือนอย่างที่เราเคยเห็นมาไม่ว่าที่ไหนก็ตาม ผมเห็นเป็นอย่างนั้นนะ พระอาจารย์ไทยเราใจดี ไม่เข้มงวด อาจจะเป็นเพราะเหตุนี้ก็ได้

พระวิปัสสนาจารย์ของเราใจดี พระนิสิตก็เลย
 อย่างที่เราเห็น ก็ลองพิจารณาว่าเราจะทำอย่างไร
 กับพระนิสิตของเรา พระวิปัสสนาจารย์ที่นั่งอยู่
 ตรงนี้ก็เป็นผู้ชำนาญเรื่องสติปัญญาน ก็นั่งไม่
 ต้องไปคิดหาสติปัญญานแบบอื่นเอาแบบเรา
 นี่แหละ มีคนบอกหลายคน ทำไมเจ้าคุณศรี
 ไม่ทำสติปัญญานที่เป็นแบบของพระไทยบ้าง
 ผมก็ว่าในส่วนตัวของผมก็เอาแบบนี้แหละเอา
 ที่เราฝึกมาจากครูบาอาจารย์ของเรา นี่แหละ
 ทำให้ดี สอนให้ดี ผมก็ว่าประสบความสำเร็จแล้ว
 ก็สอนไป สอนไปก็จะดีเอง ถ้าไม่สอนไม่ดีนะ
 หลวงพ่อนะสอนไปสอนมาดีเอง พระวิปัสสนาจารย์
 ในความคิดเห็นของผมนี้ยิ่งอายุแก่เท่าไรยิ่งดี
 สอนไปจนอายุมาก หกสิบเจ็ดสิบเท่าไรยิ่งดี อย่าง
 วัยอย่างผมนี้ต้องพูดกันเฉพาะในกลุ่มที่รู้จักกัน
 เท่านั้น ในกลุ่มที่ไม่รู้จักกันผมก็ไม่ประกาศตนว่า
 ผมสอนกัมมัฏฐานนะครับ แต่ถ้ามีคนรู้จัก
 กันก็คุยกันไป อย่างที่หลวงพ่อย่อยเอ็ดอย่างนี้
 ถ้าเป็นพระวิปัสสนาจารย์คนเขาเชื่อเลยว่า เห็น
 แล้วก็เชื่อ เพราะวัย เพราะฉะนั้นสอนไปเรื่อย ๆ
 จากมัชฌิมวัย ปังฌิมวัย คนก็เลื่อมใสเอง เอาอย่าง
 ที่เราฝึกนี่แหละ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา
 จิตตานุปัสสนา ชัมมานุปัสสนา ใครจะว่าอย่างไร
 ก็ไม่หวั่นไหวเราทำของเรานี่ละ อย่างที่ครูบาอาจารย์
 เคยฝึกมานี่แหละ การเป็นพระวิปัสสนาจารย์
 นี่มันเรื่องการสอนคงไม่ยาก แต่เรื่องยากที่สุด
 ก็คือการสอบอารมณ์ เรื่องการสอบอารมณ์เป็น
 เรื่องที่ยากที่สุด ถ้าใครสอบอารมณ์ได้นี้ก็สอน
 วิปัสสนากัมมัฏฐานได้ทั่วโลกเลย พระวิปัสสนาจารย์
 ที่สอบอารมณ์เป็นเรื่องที่ควรพิจารณาอารมณ์
 เป็นเรื่องใหญ่ที่สุดลูกศิษย์ของเราจะไม่เป็นบ้า
 พระวิปัสสนาจารย์จะมีชื่อเสียงหรือเสียชื่อเสียง

ก็อยู่ที่การสอบอารมณ์นี่เอง เป็นเรื่องใหญ่ ผู้มี
 ประสบการณ์มากก็จะมีที่ดีในเรื่องนี้ของ
 การสอบอารมณ์ให้อารมณ์กัมมัฏฐานมากก็จะ
 มีความดี ปรับอินทรีย์ศรัทธา ปัญญา วิริยะ
 และสมาธินี้ปรับให้ดี ถ้าเราปรับอารมณ์ดีปรับ
 อินทรีย์เก่งนี้เรื่องไปสอนกัมมัฏฐานที่ไหนก็ได้
 ไม่มีทุกข์มีโทษวิชานี้เขาเรียกว่า วิชาครู หลวงพ่อ
 เจ้าคุณธรรมธีรราชมามุนี (โชคคก) ก็พิมพ์ไป
 เล่มหนึ่ง ก็พออาศัยเป็นแนวได้วิธีสอบอารมณ์
 วันนี้ก็ตั้งใจจะเอาหนังสือมาด้วย แต่หลวงพ่อบอกว่า
 เอาแต่ตัวมาก่อน วันหลังจะฝากหนังสือ
 สอบอารมณ์มากับหลวงพ่อด้วย เพราะมันดีแล้ว
 เอาเอาไว้ที่ศูนย์วิปัสสนากัมมัฏฐาน ถ้าหลวงพ่อบอก
 มีโอกาสไปอีกก็จะฝากหนังสือกัมมัฏฐานมาไว้
 ที่ศูนย์อบรมกัมมัฏฐานของหลวงพ่อนะครับ
 หนังสือที่มีอยู่ในภาค ๕ ครับเพราะฉะนั้นก็
 มาคุยกันแบบที่แบบน้องนะครับแบบคนใน
 แวดวงเดียวกัน วันนี้ก็มาพบแต่สิ่งที่เป็นมงคล
 หลวงพ่อเป็นพระเถระที่เป็นประธานศูนย์ และ
 พระมหาเถระวิปัสสนาจารย์ทุก ๆ รูปก็อยู่ใน
 แวดวงกัมมัฏฐานอยู่แล้วนะครับ เพราะฉะนั้น
 วันนี้ก็ขอจบการบรรยายไว้ ณ โอกาสนี้

ความรัก (วันวาเลนไทน์)

นายเมฆไท ละม้ายวรรณ*

รักกันไว้ดีกว่า

รักกันไว้ดีกว่ามีค่ามาก

เมื่อยามยากทุกข์ร้อนช่วยผ่อนผัน
จะฝากผีฝากไข้ก็ง่ายครั้น
ถ้าซังกันแน่เทียวไม่เหลือวแล
ถ้าเกลียดกันซังกันจงพลันรู้
เป็นศัตรูปองร้ายฉิบหายแน่
ถ้ารักกันชอบกันไม่ผันแปร
ยังดูแลกันบ้างไม่หมางเมิน

อันว่า ความรักนั้น มีรื่อเป็นตัวแรก
แล้วแยกจากรอ เป็นกอไก่อ
ไม้หันอากาศฟาดลง กลางดวงใจ
จึงจะได้คำว่า “รัก” สลักทรวง

ท่านผู้อ่านครับ... เป็นที่รู้จักกันว่าเดือน
กุมภาพันธ์เป็นเดือนแห่งความรัก โดยเฉพาะ
หนุ่มสาวต่างใจจดใจจ่อรอวันแห่งความรักจะ
กลับมา ต่างใจจดใจจ่อรอว่าใครสักคนจะมา
ขอรัก บางคนมีความรัก เฝ้าพุ่มไฟก่อกองไฟไม่รู้
ข้าง เอาหัวใจต่างน้ำรดให้ชุ่ม ด้วยความหวังอัน
เด็ดขาด บางคนเมื่อมีรักยิ่งทำงานหนักมากกว่าเดิม
หวังจะเพิ่มความรักให้สมหวังดังอารมณ์ปอง

ความรักคืออะไร?

แต่ว่าท่านทั้งหลายครับ อันว่าความรักนั้น
คืออะไร ความรักคืออะไรยากที่จะหาคำตอบ
ให้เด็ดขาดลงไป อันเนื่องจกานานาจิตตัง คนเรา
มีความรักเหมือนกัน แต่ความรักของแต่ละคน
ไม่เหมือนกัน บางท่านก็บอกว่า

ผู้เขียนมีความเห็นคำว่า รัก นั้นมีตัว ร
และตัว ก โดยที่ ร มาจากคำว่า รากะ รากะ
หมายถึง ความกำหนด ความยินดีในกาม ความ
ติดใจหรือความขมใจ ติดอยู่ในอารมณ์

ก มาจากคำว่า กาม กาม หมายถึง
ความใคร่ ความอยาก ความปรารถนา สิ่งที่น่า
ปรารถนา น่าใคร่ ซึ่งมีอยู่ ๒ ประการ คือ
๑. กิเลสกาม กิเลสที่ทำให้ใคร่, ๒. วัตถุกาม
วัตถุอันน่าใคร่ ได้แก่ กามคุณ ๕ มีรูป เสียง
กลิ่น รส สัมผัส (โผฏฐัพพะ-สัมผัสทางกาย)
ส่วนกิเลส หมายถึง สิ่งที่ทำให้ใจให้เศร้าหมอง
ความชั่วที่แฝงอยู่ในความรู้สึกนึกคิดทำให้จิตใจ
ขุ่นมัวไม่บริสุทธิ์ เมื่อรวมคำว่า รากะ + กาม

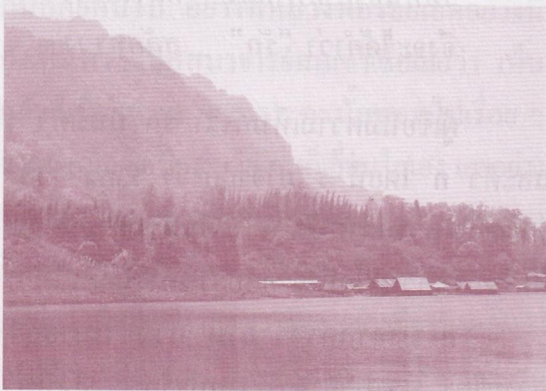
* พ.บ., หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์,
ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

= รากถาม เมื่อพูดบ่อย ๆ ใช้บ่อย ๆ ทำให้เสียงกร่อนมาเป็น ราก ในที่สุดก็กร่อนเป็น “รัก” นี่เป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเท่านั้น

คำนิยามความรัก ขอให้คำนิยามความรัก ณ ตรงนี้ว่า ความรัก คือ สภาพจิตที่รักรั้งอยู่กับสิ่งที่ปรารถนาอันเป็นที่มาแห่งความยินดี

คำว่า รัก ในหนังสือพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า (ก.) มีใจผูกพันด้วยความห่วงใย เช่น พ่อแม่รักลูก รักชาติ รักชื่อเสียงมีใจผูกพันด้วยความเสน่หามีใจผูกพันฉันชู้สาว เช่น ชายรักหญิงชอบ เช่น รักสนุก รักสงบ

คำว่า รัก ในภาษาอังกฤษ คือ LOVE n. แปลว่า ความรัก ความชอบ คนรัก และคำว่า LOVE ในภาษาอังกฤษนี้ยังมีผู้รู้ได้อธิบายขยายความไปอีก คือ ถอดออกมาเป็น ๔ ตัวอักษรด้วยกัน ได้แก่ L, O, V, E

L = Lake of sorrow แปลว่า ทะเลสาบแห่งความทุกข์ระทมขมขื่น โสภปริเทวทุกขโทมนัสอุปายาส

โสกะ หมายถึง ความโสก ความเศร้า ความเดือดร้อนใจ เศร้าหมองใจ ร้องไห้สะอึกสะอื้น อาการเหล่านี้มักเกิดกับคนที่ผิดหวัง บ่นพ้อ มักเกิดกับคนที่พลัดพลากจากกัน คนที่

เคยอยู่ร่วมกัน เคยรักกัน มีความดีต่อกัน แต่ต้องมาจากกัน ทุกข์ หมายถึง ความทุกข์ สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่ทนอยู่ไม่ได้เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและความดับสลาย เนื่องจากต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง ความไม่สบายกายไม่สบายใจ มักเกิดกับคนที่มีความรักรวนเร เอาแน่นอนไม่ได้ หรือพูดง่าย ๆ ว่าคนหลายใจ คุณพุ่มพวง ดวงจันทร์ เคยร้องเพลง “จ. แจกหมอนใจ” ซึ่งแสดงลักษณะของคนหลายใจ แต่กฎหมายไทยอนุญาตให้จดทะเบียนสมรสได้คนเดียว แสดงถึงความพยายามที่จะให้คนเรามีรักเดียวใจเดียว โทมนัส หมายถึง ความเสียใจ เจ็บใจ ปวดใจ ความเหือดแห้งใจ ไม่สบายใจ อุปายาส หมายถึง ความคับแค้นใจ ความสิ้นหวัง (อกหัก)

O = Ocean of tear แปลว่า มหาสมุทรแห่งน้ำตา นักปราชญ์ได้กล่าวไว้ว่า น้ำตาของมนุษย์มากกว่าน้ำในมหาสมุทร มนุษย์เรานั้นเวลาดีใจก็ร้องไห้ออกมา เวลาเสียใจก็ร้องไห้ออกมา เวลาร้องไห้ น้ำตาก็ไหลออกมา บางครั้งเสียใจมาก แต่ไม่ได้ร้องไห้ออกมาให้เห็น เขาเรียกว่า น้ำตาคกใน ความรักเป็นบ่อเกิดแห่งน้ำตา บางคนมีความรักความหลังที่ฝังใจ ดูหน้าสดชื่น แต่ใจเต็มไปด้วยความทุกข์ ขื่นขมเรียกว่า

หน้าขึ้นนอกตรม ขึ้นนมเพราะรัก

ดูหน้าขึ้นนอกตรมระทมถอน
ต้องรู้ร้อนเพราะรักหักไม่ไหว
จะหักอื่นพอจักจะหักใจ
หักอาลัยยากนักหักไม่ลง
อันความรักหนักแน่นดูแสนรกร
มันปิดปกสาวหนุ่มให้ลุ่มหลง
ถูกฤทธิ์รักปักใจไม่คลายลง
สิ้นชีพลงเพราะรักมันหักราน

V = Valley of death แปลว่า หุบเขา
มรณะหรือสุสานแห่งความตาย ชรามรณ ปิ
ทุกข์ ก็หมายความว่า ความรักเป็นกับดักอัน
สวยงามที่ล่อให้คนเดินเข้าหา ด้วยคิดว่านั้นคือ
ความสุข หรือสิ่งที่หวังแต่เมื่อเดินเข้าไป หาใช่
ความสุขอย่างที่คิดไม่ หนุ่มสาวเมื่อรักกันมอง
เห็นแต่ความดีของกันละกัน สิ่งที่ไม่ดีไม่งาม
มองไม่เห็น แม้จะมีใครมาพูดตักเตือนก็ไม่ฟัง
อย่างที่เราคนไทยเรารู้ว่า “ความรักทำให้คน
ตาบอด” เมื่อเกิดผิดหวังขึ้นมากก็ต้องเอน้ำตา
เช็ดหัวเข้า

น้ำตาเช็ดหัวเข้า

น้ำตาเช็ดหัวเข้าเศร้าอูระ
ทุกข์ปะทะย้อนกลับเข้าทับถม
ไม่เชื่อง่ายฟังคำระกำกรม
ทุกข์ระทมใจถอนร้อนอูระ
เขาหวังดีชี้เตือนอย่าเบือนหนี
บอกดีดีเชื่อฟังบ้างเถอะหนา
ไม่สนใจในคำไม่นำพา
นั่งน้ำตาเช็ดเข้าเศร้าจนตาย

เมื่อผิดหวัง ไม่ได้ดังหวัง ไม่เป็นไปตาม
ที่ใจคิด เกิดความเคียดแค้น อิจฉาริษยาขึ้นมา
พุดจกกันไม่เข้าใจกัน ก่อการทะเลาะวิวาทขึ้นมา
ตกลงกันไม่ได้ ในที่สุดก็ตัดสินใจด้วยความตาย

E = End of life แปลว่า จุดจบแห่งชีวิต
ก็หมายความว่า ปลายทางแห่งความรักก็คือจุด
สิ้นสุดของชีวิต เมื่อชีวิตสิ้นสุด ความรักก็สิ้นสุด
ไปด้วย ไม่สามารถที่จะเก็บความรักไว้ให้มันคง
นิรันดร์กาลได้

ครั้นนั้นคือคำอธิบายขยายความว่า LOVE
ในภาษาอังกฤษ ฟังคำอธิบายแล้วอาจจะไม่สดชื่น
แต่นั้นคือ สัจจะแห่งความรัก

ต่อไปเรามาทำความเข้าใจกับคำว่า
“ความรัก” ตามที่นักปราชญ์หลายท่านได้กล่าวไว้
แต่ก่อนที่จะไปถึงรายละเอียดเรามาถือว่า ความรัก

มีความสัมพันธ์กับดอกกุหลาบอย่างไร ทำไมคน
จึงชอบให้ดอกกุหลาบกันในวันแห่งความรัก

“นักประพันธ์เปรียบความรัก ความสวย ด้วยกุหลาบ”

อันกุหลาบดอกนี้ที่โคตรเด่น
ที่ว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า
ทั้งความหอมความงามตามตำรา
ทั้งบอกว่าความในนั้นฉันรักเธอ
ขอมอบกุหลาบให้ด้วยใจรัก
ที่นี้รักใคร่กันนางมีห่างพลอ
ให้น้องเจ้าเงาะอนมิตลอนเนอ
รักเสมออย่าหน่ายรักไปจากกัน
กุหลาบงามนามนี้ที่สวยเด่น
เธอเป็นเช่นจำเพาะงามนามบุหลัน
หากร่วงหล่นบนดินสิ้นรางวัล
ใครเล่านั้นเชยชมภิรมย์นา
กุหลาบขาวสกาไสซ่อใหญ่นี้
แทนใจพี่ที่รักเจ้าหนักหนา
ขอมอบเป็นเช่นก้านกล้วยตา
เพียงหวังว่าน้องเจ้าจะเข้าใจ
กุหลาบหน่อชื่อนี้พี่มอบให้
ร้องด้วยใจบรรจงดำรงมั่น
หวังไมตรียาหิมีจากกัน
ช่อดอกนั้นกุหลาบขาวแพรวพราวตา
บานสง่าในใจใครบ้างหนอ
ที่คอยรอความรักสวยด้วยไผ่ฝืน
หวังได้รับกุหลาบรักเข้าสักวัน
หรือเพียงฝันเฝ้าปองของคนรอ

ท่านผู้อ่านครับวันนี้จะเขียนแต่เรื่อง
ความรัก มาอ่านคุณนักปราชญ์ท่านได้กล่าวถึง
ความรักไว้อย่างไรบ้าง นักปราชญ์หลายท่าน

กล่าวถึงความรักว่าหมายถึง ความเอ็นดู ความ
สงสาร พึงดูแลก็ธรรมดา ๆ ก็ยังงง ๆ อยู่
เหมือนกัน ที่นี้ก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สว่างไสว
มากขึ้น ใครขอประทานอนุญาตยกคำนิยาม
แห่งความรักที่ท่านพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ๒๕๔๔ ที่ว่า
รักคืออะไร

รัก คือ ความสดชื่น สดใส

รัก คือ เข้าใจ

รัก คือ ประารถนา

รัก คือ การได้ครอบครอง

รัก คือ ความหึงหวง

รัก คือ แย่งชิง

รัก คือ สุขใจ

รัก คือ ห่วงใย

รัก คือ การได้เป็นเจ้าของ

รัก คือ หวงแหน

รัก คือ หวาดระแวง

รัก คือ แตรั่ว

พระคุณท่านได้ถามต่อว่า “เท่านี้หรือคือ
ความรัก” เมื่อรักก็น่าจะมีสุข แต่ทำไมจึงมีทุกข์
ด้วย ท่านได้อธิบายขยายความต่อไปว่า

ความรักในความรู้สึกของคนทั่วไปเป็น
ความรักที่อยากได้เข้ามา ทำให้ตัวเป็นสุข เป็น

ความรักที่คิดจะเอาจากผู้อื่น เมื่อในจิตของเรา มีความรู้สึกอย่างนี้อยู่จึงทำให้เกิดปัญหาตามมา คือความหึงหวง มีการยึดถือเป็นตัวตน ต้องการครอบครองเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว ไม่ต้องการให้ใครมาเกี่ยว (เช่น ภาพยนตร์จีนเรื่อง ผู้หญิงทำโครย่าแตะ-ผู้เขียน) หรือแม้แต่ได้รับความเข้าใจใส่ ความรักอย่างนี้เรียกว่า “ความรักแบบเห็นแก่ตัว” นี่ถ้าไล่จะถึงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์

แล้ว ที่เรียกว่า ๑๔ กุมภาพันธ์ วันวาเลนไทน์ นั้นเขาบอกว่าเป็นวันแห่งความรัก แต่ความรักของวันวาเลนไทน์นี้มีปัญหา อย่างน้อยก็คลุมเครือ ไม่รู้ความหมายว่าเป็นอย่างไรกันแน่ก็สักแต่ว่ามีตาม ๆ กันไป เอาละเป็นวันแห่งความรัก ก็มีการแสดงออกโดยส่งสัญลักษณ์แห่งความรัก มีการให้ดอกไม้สีแดง สีขาว สีเหลืองกัน โดยคิดว่าผู้ที่ให้ผู้ที่แสดงออกนั้นบางทีก็ไม่รู้ไม่เข้าใจ ความหมายของความรักว่าเป็นความรักแบบไหน และความรักนั้นมีประโยชน์หรือมีโทษแก่ชีวิตของเราอย่างไร

ท่านผู้อ่านครับแล้ว “รักอย่างไรจึงมีความสุข” ความรักที่จะทำให้มีความสุข คือ “รักแบบอยากเห็นเขาเป็นสุข” รักแบบอยากเห็นคนอื่นเป็นสุข รักที่มีความต้องการให้คนอื่นมีความสุขหรือความปรารถนาให้คนอื่นมีความสุข ซึ่งเรียกว่า เมตตา รักด้วยเมตตาธรรม เป็นความรักที่อยากให้ผู้อื่นเป็นสุข เมื่ออยากให้ผู้อื่นเป็นสุขก็จะพยายามทำให้เขาเป็นสุข เหมือนพ่อแม่รักลูกก็จะพยายามทำให้ลูกเป็นสุข และเมื่อทำให้เขาเป็นสุขได้ตัวเองก็จะเป็นสุข ความรักของพ่อแม่คืออยากทำให้ลูกเป็นสุข และมีความสุข เมื่อเห็นลูกเป็นสุข ฉะนั้นในวันวาเลนไทน์นี้เราน่าจะสอนคนให้รู้จักความรัก พัฒนาความรัก จาก

ความรักที่เห็นแก่ตัวเป็นความรักที่เห็นแก่คนอื่น ต้องการให้คนอื่นมีความสุข ถ้าทำได้โลกก็จะร่มเย็น ดับทุกข์เจริญได้ด้วยความรัก คือ เมตตา

ท่านผู้อ่านครับ อันว่าความรักนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลายพระองค์ทรงมีเมตตาต่อสัตว์

โลกได้ตรัสมูลเหตุหรือสาเหตุอันทำให้เกิดฉนวนรักขึ้นไว้ว่า มี ๒ ประการ คือ

๑. ปุพเพสันนิวาสน การที่เคยได้อยู่เป็นคู่สามี-ภรรยาด้วยกันในชาติปางก่อน

๒. บังคับป็นนิติน การเกื้อกูลกัน การช่วยเหลือเห็นอกเห็นใจกันในปัจจุบันกาล

ครับนี่คือมูลเหตุให้เกิดความรัก หนุ่มสาวที่รักกันแล้วไม่สมหวังก็อย่าไปเสียใจ อย่าโกรธ ชิง ชัง กับคนที่เรารักหรืออย่างที่เรียกว่า “อกหัก” จะอกหักหรือถูกหักอกก็แล้วแต่ เมื่อใดที่ความรักของท่านไม่สมหวังก็ให้คิดถึงมูลเหตุให้เกิดความรักนี้ว่า การที่ท่านไม่สมหวังนั้นอาจจะเพราะข้อใดข้อหนึ่งในสองข้อนี้ ของท่านไม่มี หรือมีแต่ไม่เต็มที่ คือ ข้อที่หนึ่ง ก็คือ เราไม่เคยมีอดีตมาด้วยกัน ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ไม่เคยอยู่ด้วยกัน ไม่เคยทำงานด้วยกัน ไม่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน ไม่เคยทำบุญด้วยกัน ร่วมกัน ไม่เคยอธิษฐานใจ ไม่เคยไหว้พระร่วมกัน เกิดมาชาตินี้จึงไม่สมหวัง ข้อที่สองก็คือ แม้กาลปัจจุบันเรียนด้วยกัน ทำกิจกรรมด้วยกัน ทำงานด้วยกัน อยู่ด้วยกัน แต่ไม่เคยเกื้อกูลกันเลย ไม่เคยช่วยเหลือกันเลย ไม่เคยเห็นใจกัน ไม่มีน้ำใจให้กัน อย่างนี้โอกาสจะสมหวังก็ยาก

เพราะฉะนั้นท่านที่ปรารถนาให้ความรักสมหวังก็ต้องตั้งใจกระทำมูลเหตุทั้งสองให้ดี

มีความสัมพันธ์กับดอกกุหลาบอย่างไร ทำไมคน
จึงชอบให้ดอกกุหลาบกันในวันแห่งความรัก

“นักประพันธ์เปรียบความรัก ความสวย ด้วยกุหลาบ”

อันกุหลาบดอกนี้ที่โคดเด่น
ที่ว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า
ทั้งความหอมความงามตามตำรา
ทั้งบอกว่าความในนั้นฉันรักเธอ
ขอมอบกุหลาบให้ด้วยใจรัก
ที่นี้รักดีรักนางมิห่างเปลอ
ให้น้องเจ้าจางอนมิกลอนเนอ
รักเสมออย่าหน่ายรักไปจากกัน
กุหลาบงามนามนี้ที่สวยเด่น
เธอเป็นเช่นจำเพาะงามนามบุหลัน
หากร่วงหล่นบนดินสิ้นรางวัล
ใครเล่านั้นเชยชมภิรมย์นา
กุหลาบขาวสกาไสห่อใหญ่นี้
แทนใจพี่ที่รักเจ้าหนักหนา
ขอมอบเป็นเช่นก้านดั่งขวัญตา
เพียงหวังว่าน้องเจ้าจะเข้าใจ

กุหลาบหน่อช่อนี้พี่มอบให้
ร้องด้วยใจบรรจงคำรงมัน
หวังไมตรียาหิมีจากกัน
ชื่อดอกก้นกุหลาบขาวแพรวพราวตา
บานสง่าในใจใครบ้างหนอ
ที่คอยรอความรักสวยด้วยไฟฝัน
หวังได้รับกุหลาบรักเข้าสักรวัน
หรือเพียงฝันเผื่อของคนรอ

ท่านผู้อ่านครับวันนี้จะเขียนแต่เรื่อง
ความรัก มาอ่านดูนักปราชญ์ท่านได้กล่าวถึง
ความรักไว้อย่างไรบ้าง นักปราชญ์หลายท่าน

กล่าวถึงความรักว่าหมายถึง ความเอ็นดู ความ
สงสาร ฟังดูแล้วก็ธรรมดา ๆ ก็ยังงง ๆ อยู่
เหมือนกัน ที่นี้ก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สว่างไสว
มากขึ้น ใครขอประทานอนุญาตยกคำนิยาม
แห่งความรักที่ท่านพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ๒๕๔๔ ที่ว่า
รักคืออะไร

รัก คือ ความสดชื่น สดใส

รัก คือ เข้าใจ

รัก คือ ปราศรณา

รัก คือ การได้ครอบครอง

รัก คือ ความหึงหวง

รัก คือ แย่งชิง

รัก คือ สุขใจ

รัก คือ ห่วงใย

รัก คือ การได้เป็นเจ้าของ

รัก คือ หวงแหน

รัก คือ หวาดระแวง

รัก คือ แตรั่ว

พระคุณท่านได้ถามต่อว่า “เท่านี้หรือคือ
ความรัก” เมื่อรักก็น่าจะมีสุข แต่ทำไมจึงมีทุกข์
ด้วย ท่านได้อธิบายขยายความต่อไปว่า

ความรักในความรู้สึกของคนทั่วไปเป็น
ความรักที่อยากได้เข้ามา ทำให้ตัวเป็นสุข เป็น

ความรักที่คิดจะเอาจากผู้อื่น เมื่อในจิตของเรามีความรู้สึกลักษณะนี้อยู่จึงทำให้เกิดปัญหาตามมา คือความหึงหวง มีการยึดถือเป็นตัวตน ต้องการครอบครองเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว ไม่ต้องการให้ใครมาเกี่ยว (เช่น ภาพยนตร์จีนเรื่อง ผู้หญิงข้าใครอย่าแตะ-ผู้เขียน) หรือแม้แต่ได้รับความเอาใจใส่ ความรักอย่างนี้เรียกว่า “ความรักแบบเห็นแก่ตัว” นี่ก็ใกล้จะถึงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ แล้ว ที่เรียกว่า ๑๔ กุมภาพันธ์ วันวาเลนไทน์ นั้นเขาบอกว่าเป็นวันแห่งความรัก แต่ความรักของวันวาเลนไทน์นี้มีปัญหา อย่างน้อยก็คลุมเครือ ไม่รู้ความหมายว่าเป็นอย่างไรกันแน่ก็สักแต่ว่าถือตาม ๆ กันไป เอาละเป็นวันแห่งความรัก ก็มีการแสดงออกโดยส่งสัญลักษณ์แห่งความรัก มีการให้ดอกไม้สีแดง สีขาว สีเหลืองกัน โดยที่ว่าผู้ที่ให้ผู้ที่แสดงออกนั้นบางทีก็ไม่รู้ไม่เข้าใจ ความหมายของความรักว่าเป็นความรักแบบไหน และความรักนั้นมีประโยชน์หรือมีโทษแก่ชีวิตของเราอย่างไร

ท่านผู้อ่านครับแล้ว “รักอย่างไรจึงมีความสุข” ความรักที่จะทำให้มีความสุข คือ “รักแบบอยากเห็นเขาเป็นสุข” รักแบบอยากเห็นคนอื่นเป็นสุข รักที่มีความต้องการให้คนอื่นมีความสุขหรือความปรารถนาให้คนอื่นมีความสุข ซึ่งเรียกว่า เมตตา รักด้วยเมตตาธรรม เป็นความรักที่อยากให้ผู้อื่นเป็นสุข เมื่ออยากให้ผู้อื่นเป็นสุขก็จะพยายามทำให้เขาเป็นสุข เหมือนพ่อแม่รักลูกก็จะพยายามทำให้ลูกเป็นสุข และเมื่อทำให้เขาเป็นสุขได้ตัวเองก็จึงเป็นสุข ความรักของพ่อแม่คืออยากทำให้ลูกเป็นสุข และมีความสุขเมื่อเห็นลูกเป็นสุข ฉะนั้นในวันวาเลนไทน์นี้น่าจะสอนคนให้รู้จักความรัก พัฒนาความรัก จาก

ความรักที่เห็นแก่ตัวเป็นความรักที่เห็นแก่คนอื่น ต้องการให้คนอื่นมีความสุข ถ้าทำได้โลกก็จะร่มเย็น ดับทุกข์เจริญได้ด้วยความรัก คือ เมตตา

ท่านผู้อ่านครับ อันว่าความรักนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลายพระองค์ทรงมีเมตตาต่อสัตว์

โลกได้ตรัสมูลเหตุหรือสาเหตุอันทำให้เกิดความรักขึ้นไว้ว่ามี ๒ ประการ คือ

๑. ปุพเพสันนิวาสน การที่เคยได้เคยเป็นคู่สามี-ภรรยาด้วยกันในชาติปางก่อน

๒. ปัจจุบันนันทิเตน การเกื้อกูลกัน การช่วยเหลือเห็นอกเห็นใจกันในปัจจุบันกาล

ครับนี่คือมูลเหตุให้เกิดความรัก หนุ่มสาวที่รักกันแล้วไม่สมหวังก็อย่าไปเสียใจ อย่าโกรธ ชิง ชัง กับคนที่เรารักหรืออย่างที่เราเรียกว่า “อกหัก” จะอกหักหรือถูกหักอกก็แล้วแต่ เมื่อใดที่ความรักของท่านไม่สมหวังก็ให้คิดถึงมูลเหตุให้เกิดความรักนี้ว่า การที่ท่านไม่สมหวังนั้นอาจจะเป็นเพราะข้อใดข้อหนึ่งในสองข้อนี้ ของท่าน ไม่มี หรือมีแต่ไม่เต็มที่ คือ ข้อที่หนึ่ง ก็คือ เราไม่เคยมีอดีตมาด้วยกัน ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ไม่เคยอยู่ด้วยกัน ไม่เคยทำงานด้วยกัน ไม่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน ไม่เคยทำบุญด้วยกัน ร่วมกัน ไม่เคยอธิษฐานใจ ไม่เคยไหว้พระร่วมกัน เกิดมาชาตินี้จึงไม่สมหวัง ข้อที่สองก็คือ แม้กาลปัจจุบันเรียนด้วยกัน ทำกิจกรรมด้วยกัน ทำงานด้วยกัน อยู่ด้วยกัน แต่ไม่เคยเกื้อกูลกันเลย ไม่เคยช่วยเหลือกันเลย ไม่เคยเห็นใจกัน ไม่มีน้ำใจให้กัน อย่างนี้โอกาสจะสมหวังก็ยาก

เพราะฉะนั้นท่านที่ปรารถนาให้ความรักสมหวังก็ต้องตั้งใจกระทำมูลเหตุทั้งสองให้ดี

ความรักที่คิดจะเอาจากผู้อื่น เมื่อในจิตของเรามีความรู้สึกลักษณะนี้อยู่จึงทำให้เกิดปัญหาตามมา คือความหึงหวง มีการยึดถือเป็นตัวตน ต้องการครอบครองเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว ไม่ต้องการให้ใครมาเกี่ยว (เช่น ภาพยนตร์จีนเรื่อง ผู้หญิงข้าใครอย่าแตะ-ผู้เขียน) หรือแม้แต่ได้รับความเอาใจใส่ ความรักอย่างนี้เรียกว่า “ความรักแบบเห็นแก่ตัว” นี่ก็ใกล้จะถึงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ แล้ว ที่เรียกว่า ๑๔ กุมภาพันธ์ วันวาเลนไทน์ นั้นเขาบอกว่าเป็นวันแห่งความรัก แต่ความรักของวันวาเลนไทน์นี้มีปัญหา อย่างน้อยก็คลุมเครือ ไม่รู้ความหมายว่าเป็นอย่างไรกันแน่ก็สักแต่ว่าถือตาม ๆ กันไป เอาละเป็นวันแห่งความรัก ก็มีการแสดงออกโดยส่งสัญญาณแห่งความรัก มีการให้ดอกไม้สีแดง สีขาว สีเหลืองกัน โดยที่ว่าผู้ที่ให้ผู้ที่แสดงออกนั้นบางทีก็รู้ไม่เข้าใจ ความหมายของความรักว่าเป็นความรักแบบไหน และความรักนั้นมีประโยชน์หรือมีโทษแก่ชีวิตของเราอย่างไร

ท่านผู้อ่านครับแล้ว “รักอย่างไรจึงมีความสุข” ความรักที่จะทำให้มีความสุข คือ “รักแบบอยากเห็นเขาเป็นสุข” รักแบบอยากเห็นคนอื่นเป็นสุข รักที่มีความต้องการให้คนอื่นมีความสุขหรือความปรารถนาให้คนอื่นมีความสุข ซึ่งเรียกว่า เมตตา รักด้วยเมตตาธรรม เป็นความรักที่อยากให้ผู้อื่นเป็นสุข เมื่ออยากให้ผู้อื่นเป็นสุขก็จะพยายามทำให้เขาเป็นสุข เหมือนพ่อแม่รักลูกก็จะพยายามทำให้ลูกเป็นสุข และเมื่อทำให้เขาเป็นสุขได้ด้วยตัวเองก็จึงเป็นสุข ความรักของพ่อแม่คืออยากทำให้ลูกเป็นสุข และมีความสุข เมื่อเห็นลูกเป็นสุข ฉะนั้นในวันวาเลนไทน์นี้น่าจะสอนคนให้รู้จักความรัก พัฒนาความรัก จาก

ความรักที่เห็นแก่ตัวเป็นความรักที่เห็นแก่คนอื่น ต้องการให้คนอื่นมีความสุข ถ้าทำได้โลกก็จะร่มเย็น ดับทุกข์เข็ญได้ด้วยความรัก คือ เมตตา

ท่านผู้อ่านครับ อันว่าความรักนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลายพระองค์ทรงมีเมตตาต่อสัตว์

โลกได้ตรัสมูลเหตุหรือสาเหตุอันทำให้เกิดความรักขึ้นไว้ว่ามี ๒ ประการ คือ

๑. ปุพเพสันนิวาสน การที่เคยได้เคยเป็นคู่สามี-ภรรยาด้วยกันในชาติปางก่อน

๒. ปัจจุบันนิติน การเกื้อกูลกัน การช่วยเหลือเห็นอกเห็นใจกันในปัจจุบันกาล

ครับนี่คือมูลเหตุให้เกิดความรัก หนุ่มสาวที่รักกันแล้วไม่สมหวังก็อย่าไปเสียใจ อย่าโกรธ ชิง ช้าง กับคนที่เรารักหรืออย่างที่เราเรียกว่า “อกหัก” จะอกหักหรือถูกหักอกก็แล้วแต่ เมื่อใดที่ความรักของท่านไม่สมหวังก็ให้คิดถึงมูลเหตุให้เกิดความรักนี้ว่า การที่ท่านไม่สมหวังนั้นอาจจะเพราะข้อใดข้อหนึ่งในสองข้อนี้ ของท่านไม่มี หรือมีแต่ไม่เต็มที่ คือ ข้อที่หนึ่ง ก็คือ เราไม่เคยมีอดีตมาด้วยกัน ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ไม่เคยอยู่ด้วยกัน ไม่เคยทำงานด้วยกัน ไม่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกัน ไม่เคยทำบุญตักบาตรร่วมกัน ไม่เคยอธิษฐานใจ ไม่เคยไหว้พระร่วมกัน เกิดมาชาตินี้จึงไม่สมหวัง ข้อที่สองก็คือ แม้กาลปัจจุบันเรียนด้วยกัน ทำกิจกรรมด้วยกัน ทำงานด้วยกัน อยู่ด้วยกัน แต่ไม่เคยเกื้อกูลกันเลย ไม่เคยช่วยเหลือกันเลย ไม่เคยเห็นใจกัน ไม่มีน้ำใจให้กัน อย่างนี้โอกาสจะสมหวังก็ยาก

เพราะฉะนั้นท่านที่ปรารถนาให้ความรักสมหวังก็ต้องตั้งใจกระทำมูลเหตุทั้งสองให้ได้

ให้บริบูรณ์มีน้ำใจต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
ความรักของท่านก็จะสุขสมอารมณ์ปอง

แต่อย่างไรก็ดีพระบรมศาสดาผู้ทรงเมตตา
สงสารเวไนยสัตว์ (บุคคลที่มีบารมีจะได้บรรลุ
ธรรม) ได้ตรัสเตือนสติเอาไว้ว่า ปิยโต ชายเต
โสโก ความเศร้าโศก ย่อมเกิดแต่ของที่รัก คน
ที่รัก เหมือนกับคำสุภาษิตที่ว่า “ที่ใดมีรักที่นั่น
มีทุกข์” ที่มีทุกข์ก็เพราะเราไม่เข้าใจในรัก ถ้าเรา
เข้าใจในรัก รักนั้นก็มีความสุข คนรักกันต้องให้
อิสระแก่กันบ้าง การหึงหวงเกินไปจะทำลายรัก

ปรัชญาความรัก

มีนักปรัชญาแห่งความรักหลายท่านได้
กล่าวถึงปรัชญาแห่งความรักไว้ว่า

๑. “...ไม่ต้องคิดถึงวัยถ้าใจจะรัก การ
แต่งงานนั้นง่ายแต่จะอยู่ด้วยกันได้หรือไม่
เป็นอีกเรื่องหนึ่ง”

๒. ความรักของคนเรานั้นไม่เหมือนเค็ด
มะม่วงจากต้น มันไม่ใช่การทิ้งขว้างกันได้ง่าย ๆ

๓. แต่ถ้ามีความเข้าใจกันทั้ง ๒ ฝ่าย
จึงจะดี ต้องรู้จักโอนอ่อนผ่อนตามกันบ้าง

๓. คนแต่งงานต้องมีความรักและเข้าใจ
ซึ่งกันและกัน เรื่องเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องรอง

๔. ความรักนั้นไม่ได้เกิดจากการมี
เพศสัมพันธ์ แต่เพศสัมพันธ์ก็เป็นส่วนประกอบ
ของความรักเหมือนกัน

๕. การแต่งงานด้วยความรีบร้อนอีกไม่
นานก็จะเกิดการอย่าร้างตามมา

๖. ถ้าใจจะรักจะอยู่ด้วยกันด้วยความ
เข้าใจกันไปด้วยกันทุกสถานภาพ ถ้าไม่สมคูลกัน
ก็จะอยู่ด้วยกันได้ยากเพราะจะเป็นเรื่องทรมาน
ใจกันมากกว่า

๗. นักปราชญ์ความรักบางท่านก็กล่าว
ว่า รักแท้ คือ การให้อภัย

ท่านผู้อ่านครับ นอกจากนี้แล้วยังมี
ผู้ให้คำนิยามความหมายแห่งความรักอ่านแล้ว
ประทับใจ มีสาระสามารถนำไปปฏิบัติให้เป็น
มรรคเป็นผลได้ คำนิยามนี้มาจากแดนไกล คือ
ประเทศสหรัฐอเมริกา คำนิยามมีดังนี้

๑. การรักและไม่ได้รักตอบเป็นทุกข์
แต่สิ่งที่ทุกข์ยิ่งกว่า คือการรักใคร่สักคนแต่ไม่มี
ความกล้าพอที่จะบอกให้คนคนนั้นรู้และต้องมา
เสียใจภายหลัง

๒. ความรัก คือ ความรู้สึกที่คุณยัง
ห่วงใยใคร่สักคนอยู่ แม้จะแยกความรู้สึกความ
ลุ่มหลงและความสัมพันธ์แบบรักใคร่ออกไปแล้ว

๓. สิ่งที่น่าเศร้าในชีวิต คือ การพบคนที่
มีความหมายอย่างมากสำหรับเรา แต่มาค้นพบ
ภายหลังว่าเราไม่ได้ถูกกำหนดมาเพื่อกำหนดมา
เพื่อสิ่งนั้น และจะต้องปล่อยให้ผ่านพ้นไป

๔. เมื่อประตูแห่งความสุขปิดลง ประตู
แห่งความสุขสบายอื่นก็เปิดขึ้น แต่เราก็มัวแต่
มองประตูปิดลงไปแล้วเนิ่นนาน จนกระทั่งเรา
มองไม่เห็นประตูแห่งความสุขบานอื่นที่เปิดไว้รอ

๕. เพื่อนที่ดีที่สุด คือ คนที่คุณสามารถ
นั่งอยู่ริมระเบียงด้วยกันโดยไม่พูดอะไรกันสักคำ
แต่สามารถเดินจากไปด้วยความรู้สึกเหมือนได้
คุยกันอย่างประทับใจที่สุด

๖. เป็นความจริงที่เราไม่สามารถรู้เลยว่า
เรามีอะไรอยู่จนกว่าเราจะสูญเสียมันไป...แต่ก็
จริงอีกเช่นกันที่เราไม่รู้ว่า เราพลาดอะไรไปบ้าง
จนกระทั่งผลของสิ่งนั้นเข้ามาหาเรา

๗. การมอบความรักทั้งหมดให้ใคร
สักคน ไม่ได้เป็นหลักประกันว่า เขาจะรักเรา

ตอบอย่างหวังที่จะได้รักตอบ แต่จงรอให้มัน
งอกงามขึ้นในหัวใจเขา แต่ถ้ามันไม่ใช่เป็นเช่นนั้น
ก็ให้พอใจว่า อย่างน้อยมันก็ได้งอกงามขึ้นในใจ
ของเราเอง

๘. มีสิ่งที่คุณต้องการจะได้ยิน แต่คุณ
จะไม่ได้ยินมันจากปากของคนที่คุณอยากได้ยิน
แต่อย่าทำตัวเป็นคนหูหนวกโดยไม่รับฟังสิ่งนั้น
จากคนที่เขาบอกรักกับคุณจากใจ

๙. อย่าบอกลาถ้าคุณต้องการจะพยายาม
ต่อไป อย่าท้อใจถ้าคุณยังรู้สึกว่าคุณไปไหน อย่า
พูดว่าคุณไม่รักคนคนนี้แล้วถ้าคุณยังไม่สามารถ
“ทำใจ”

๑๐. ความรักมักมาเยือนผู้ที่ยังคงหวัง
ถึงแม้ว่าจะผิดหวัง และมาเยือนผู้ที่ยังเชื่อ ถึงแม้ว่า
จะถูกทรยศหักหลัง และจะมาเยือนผู้ที่ยังคงรัก
ถึงแม้จะเคยเจ็บปวดมาก่อน

๑๑. อย่ามองใครจากหน้าตาเพราะมัน
อาจหลอกเราได้ อย่ามองใครจากความร่ำรวย
เพราะมันไม่จริงยั่งยืน แต่ให้มองหาคนที่ทำให้
คุณยิ้มได้ เพราะเพียงยิ้มเดียวสามารถทำให้วัน
ที่หม่นหมองกลับสดใส

๑๒. การที่เราจะประทับใจใครนั้นอาจใช้
เวลาแค่เพียงนาที การที่เราจะชอบใครอาจใช้
เวลาเพียงแค่ชั่วโมง การที่เราจะรักใครอาจใช้
เวลาเพียงชั่ววัน แต่การที่จะลืมใครนั้นต้องใช้
เวลาชั่วชีวิต

ครับกระผมขอจบบทความเรื่องความรัก
ลงที่กวีเอกสุนทรภู่ของไทยซึ่งได้พรรณนาถึง
ความรักไว้ว่า

ไม่เมาเหล้าแล้ว

แต่เรายังเมารัก

สุดจะหักห้ามจิตคิดไฉน

ถึงเมาเหล้าเข้าสายก็หายไป

แต่เมาใจนี้ประจำทุกค่ำคืน

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พุทธจักรฉบับที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๔๔. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระพิพัฒน์ปรีชยานุกูล (ไพฑูรย์ ฐิตเปโม). คำนิยามไทยคำกลอน. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์เลียงเชียง, (ม.ป.ป.)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพฯ ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๔๖.

วงศ์ วรรณพิเชฐ. A Dictionary Of English Collocations With Thai Translation. Bangkok, Thaiways Publication Co., Ltd. (ม.ป.ป.)

พระมหาสมปatti จุณวโร*

๔. นิสมมการิโน รอบคอบก่อนทำ

๕. สณฺณตสฺส จ สํรวมอินทริย

๖. ธมฺมชีวิโน ใจมีธรรมะ

๗. อปฺมตฺตสฺส ละความประมาท

ยโส ภิกษุผู้มี ๗ ผู้นั้น ปราศจรรี้อย่างไรว่า เจริญยศยิ่งแล ฯ (มียศ
ก็ได้เลื่อน ถ้ามีเงินเดือนก็ได้ขึ้นขึ้น)

* ยศและลาภ	ย่อมมา	ผู้ขยัน
สติมั่น	สะอาดล้วน	คิดถ้วนถี่
ทั้งอ่อนนุ่ม	ถ่อมตน	เป็นคนดี
ไม่ประมาท	เจ็ดอย่างนี้	ดีแน่นอน ฯ

๕. บุญที่ทำให้ยศเจริญยิ่งขึ้นนานมี ๒ ประการ คือ

๑. ปุพฺเพกตปุญฺญตา คือ มีรากแก้วดี มีบุญดีมาแต่เดิม
(แต่อยู่ได้ชั่วคราว)

๒. อุตฺตสมฺมาปณฺธิ คือ มีรากฝอยดี มีบุญดีเสริมแต่ง
ในปัจจุบันดี (อยู่ได้ตลอดไป)

เมื่อนึกถึงบุญ ๒ ข้อนี้นี้แล้วทำให้ได้ ๓ ประการ คือ

๑) ไม่น้อยกว่า

๒) ไม่อิจฉา

๓) ไม่หาเวร

* ว่าวขึ้นได้ก็เพราะอาศัยแรงลม คนขึ้นได้ก็เพราะอาศัยบริวาร กล่าวคือ
บริวารมาเพราะน้ำใจมี บริวารหนีเพราะน้ำใจลด บริวารหมดเพราะน้ำใจแห้ง บริวาร
แข่งเพราะแสงน้ำใจ ฯ

* อันยศศักดิ์	อิศฐาน	โบราณว่า
คือที่มา	ของสมมุติ	ดุจหัวโขน
ยศอำนาจ	วาสนา	พาลืมตน
ต้องมีมนต์	คู่ใจ	ไว้พึ่งพา
ยโส	ลพฐา	น มหุเขย
คือคำพระ	ประพันธ์	เป็นคาถา
ทั้งแปดคำ	จำไว้	ในอุรา
สติมา	หมดเมา	เพราะเป่ามนต์ ฯ

* ยามมียศ	เขาก็รับ	นับเป็นญาติ
มีอำนาจ	ยกเป็นนาย	ให้ใช้สอย
ยามหมดยศ	หมดอำนาจ	ญาติมิตรลอย
เหลือบุญคอย	ช่วยคำชู	อยู่ผู้เดียว ๆ
* ยศและลาภ	หาบไป	ไม่ได้แน่
เว้นเสียแต่	ต้นทุน	บุญกุศล
ทั้งสมบัติ	ทั้งหลาย	ให้ปวงชน
แม้ร่างกาย	เขาก็เอา	ไปเผาไฟ ๆ

๖. เหตุที่ทำให้หลงตัวลืมนมี ๖ ประการ

- ๑.ชาติตระกูล
๒. ทรัพย์สมบัติ
๓. รูปร่างหน้าตา
๔. ความรู้ หรือความสามารถ
๕. ยศอำนาจหรือตำแหน่ง
๖. พรรคพวกหรือบริวาร

๗. ข้อคิดสะกิดใจเกี่ยวกับยศอำนาจ

๑. ยศอำนาจวาสนาก็ดี ทรัพย์สมบัติก็ดี และสังขารทั้งหลายก็ดี ย่อมดับและเสื่อมสูญไปตามกาล
๒. มีศออย่าประมาทมีอำนาจอย่ามัวเมา
๓. มีชื่อเสียงอย่าประมาทมีอำนาจอย่าลืมนตัว
๔. อย่าอยากเป็นจนน่าเกลียดและอย่ารังเกียจจนเสียดงาม
๕. การมียศอำนาจไม่ยากเท่าการรักษายศอำนาจ
๖. ความโลภเป็นสุสานของยศอำนาจ (เชคสเปียร์)
๗. อยู่ในโลกก็เป็นไปตามโลก แต่ไม่ยึดติดในความเป็นไปที่โลกสมมุติ

ขึ้นนั้น

ยามจะได้	ได้ให้เป็น	ไม่เป็นทุกข์
ยามจะเป็น	เป็นให้ถูก	ตามวิถี
ยามจะตาย	ตายให้เป็น	เป็นสุดดี
เมื่ออย่างนี้	ไม่มีทุกข์	ทุกเมื่อเอย ๆ

(พุทธทาสภิกขุ)

๘. ปลาแม้จะอยู่ในทะเล เนื้อของปลาก็ไม่เค็ม พระอรหันต์แม้อยู่ในโลกนี้ แต่โลกธรรมก็หาได้เข้าไปทำลายจิตใจของท่านได้ไม่ (สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์)

๙. อันยศอำนาจเป็นแค่ของฝากไว้กับเราชั่วคราวเท่านั้น เมื่อครบกำหนด เขาก็เรียกเอากลับไปคืน บางทีเขาอาจจะเรียกกลับก่อนกำหนดก็ได้ถ้าผิดคดีโลก และคดีธรรม

๑๐. คนเรามีเวลาสร้าง คนมียศอำนาจมีเวลาเสื่อม

๑๑. ช้างแม้จะทรงเครื่องอลังการปานใด สุดท้ายก็ต้องมากินอ้อยเหมือนเดิม

๑๒. อย่าให้เป็นเหมือนต้นไม้ได้น้ำค้างแล้วก็ปลื้มลืมน้ำเดิม

๑๓. ถ้าหลงทางก็เสียเวลา ถ้าหลงคิดยากก็เสียอนาคต ถ้าหลงยศก็หมดดี ถ้าหลงโสภณก็หมดชีวิต (ติศเชดส์)

๑๔. หลงโลกทำให้เสียศักดิ์ หลงรักทำให้เสียโสศ หลงโกรธทำให้เสียสุข หลงอบาขมุขทำให้เสียสมบัติ

๑๕. หัวโขนสวมหัวคนเดิน

หมายเป็นลึงค์ยักษ์สักครู่

ถอดโขนแล้วคนเดิมดู

ใช้ผู้ยักษ์ถึงสิ่งลวง ฯ

๑๖. ได้ยศศักดิ์ อัครฐาน

เพราะงานดี

ยศจะมี เพราะหมั่น

การศึกษา

แล้วตั้งตน ให้งาม

ตามฐานา

ไม่รักษา ยศศักดิ์

จักเสื่อมคลาย ฯ

๑๗. ควรรักษาแต่อย่ามัวเมายศ

จะพาลดญาติจิตมิตรสหาย

เมาทำไมใช่เหล้าอย่าเมามาย

ยศจะคลายพิษชั่วถ้ามัวเมา ฯ

๑๘. ยามเมื่อนั่ง บนเก้าอี้

มีคนไหว

ก็อย่าให้ เหมิจิต

คิดจองหอง

ฉวยพลาตพลั่ง ปลัดตก

ถึงฟอกฟอง

น่ากลัวต้อง ถูกซ้ำ

ซ้ำกายา ฯ

๑๙. มีอำนาจ ต้องมีธรรม

คุมอำนาจ

อย่าเอามาด บาดใหญ่

ไปข่มเหง

รู้วิธี เปลี่ยนแปลง

พลิกเพลงเพลง

อย่าเอาโคลน เข้าละเลง

เพื่อล้างโคลน

ยามทรงฤทธิ์ อัครฤทธิ์

คิดว่าเอก

เหมือนน้ำหลาก มากนอง

ท้องคลัง

บริวาร ใหญ่เล็ก

ล้อมหน้าหลัง

พอเอวัง ฝั่งไพล่

ก็เจอตอ ฯ

๒๐. อันที่จริง คนเขาอยาก ให้เราดี
 แต่ถ้าเด่น ขึ้นทุกที เขาหมั่นไส้
 จงทำดี แต่อย่าเด่น จะเป็นภัย
 (เพราะว่า) ไม่มีใคร อยากเห็น เราเด่นเกิน ฯ

๔. ผู้ไปไม่รอดมี ๕ ประการ คือ

๑. คนติดยศ

๒. รดคิดเวลา

๓. ปลาดูดเหยื่อ

๔. เสือติดจั่น

๕. อรหันต์ติดยา

* วันนี้รุ่ง	พຼ່ງนี้รຼ່ງ	ดวงไม่แน
วันนี้แย	พຼ່ງนี้ยัง	กลับดังได้
โปรดจำไว้	ทุกชีวิต	อนิจจัง ฯ
* ยามรุ่งเรือง	พຼ່ງเปรี้ยว	ดังเสียงรล
พอบุญหมด	หจ้	ไม่เห็น
เด่นก็ดั่ง	พังกัดับ	ยับล้าเกิญ
มันก็เป็น	เช่นนี้	นี่แหละคน ฯ
* คนลืมธรรม	ลืมศีล	ก็สิ้นศักดิ์
ไม่มีหลัก	ยึดติด	ผิดวิสัย
ลืมทั้งศีล	ลืมทั้งธรรม	ประจําใจ
ย่อมนําไป	สู่อบาย	ตายทั้งเป็น ฯ

ขวพววมงคล

พระครูมรรณิเทศก์*

ในศุภวามงคลขึ้นศกใหม่
ขออวยชัยให้ก้าวหน้ามหาศาล
ใจจิตเข้มแข็งและเบิกบาน
ด้วย พรววมงคล เก้าประการ ดังนี้คือ

๑. ให้ขยันทำกิน
๒. ใช้จ่าย...อย่าสิ้น เพื่อเหลือแต่สมควร
๓. งดเว้นสิ่งเสพติดให้โทษ
๔. ไม่ถือโกรธ ล่วงเกินสิทธิคนอื่น
๕. ไม่สมคบระรื่นกับพาลชน
๖. รู้ตน รู้หน้าที่
๗. มีความกตัญญูรู้คุณ
๘. ถือความสัตย์ซื่อตรง
๙. จิตปลดปล่อยสู่ความบริสุทธิ์ผุดผ่อง เออยๆ

อำนวยการเป็นกลอนแปดดังนี้

๑. ให้ขยันทำกิน

ขยันหา	วิชา	ความรอบรู้
ขยันคิดดู	ขยันพัฒนา	วิชาสรรพ
เลือกอาชีพ	ที่เหมาะสม	นิยมกัน
ขยันเสกปั้น	เงินตรา	พัฒนาตน
ขยันพูด	คำดี ดี	รักศรัทธา

* ป.ธ. ๔, M.A., ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

๕. ไม่สมคบระรินกับพาลชน

อันทรชน	คนไม่ดี	หลีกหนีพบ
จงหลีกหลบ	ห่างแม่เภา	อย่าเข้าผสม
หลีกให้ไกล	ห่างศอกว้า	อย่าปรารมภ์
ถ้าเสพสม	จึงติดใจ	ในสันดาน
ไม่ส้องเสพ	คนพาล	สันดานหยาบ
ละเว้นบาป	ทุจริต	จิตสุสานต์
หมั่นทำดี	ใจมีธรรม	นำสราญ
สุขสำราญ	เกษมสันต์	นิรันดร

๖. รู้ตน รู้หน้าที่

การรู้ตน	รู้หน้าที่	ดีที่สุด
รีบเร่งรู้ด	งานชีวิต	สถิตสมร
เร่งทำดี	รักษาดน	พ้นวงจร
อย่านิ่งนอน	วอนชาวไทย	ไม่ลืมตน

๗. มีความกตัญญูรู้คุณ

เครื่องหมายดี	คือกตัญญู	การรู้คุณ
ตอบแทนบุญ	คุณท่าน	สมานผล
เทิด ฐ ไท้	ใจเคารพ	นภดล
ดวงกมล	ยกยอศรัย	รัตนตรัย
คุณมารดา	บิดา	ปู่ย่าตาย
คือที่หมาย	กตัญญู	รู้ร่วมสมัย
ตอบแทนท่าน	ด้วยทำดี	มีน้ำใจ
เลี้ยงท่านให้	สุขเกษม	เปรมปรีดา

เกิดเป็นไทย	ตายเพื่อไทย	จิตใจกล้า
ทางทำสง่า	เชิดชูคุณ	หนุนสุขา
ใจกตัญญู	รู้คุณ	บุญบูชา
เป็นศรีสง่า	สังคมไทย	ได้จำเริญ

๘. ถือความสัตย์ซื่อตรง

อันคนดี	มีความสัตย์	ถือนัตย์ซื่อ
คนเชื่อถือ	รักน้ำใจ	ให้สรรเสริญ
คนซื่อตรง	เที่ยงธรรม	นำเพลิดเพลิน
สุขล้ำเกิน	คาดหวังได้	ไว้กังวล

๙. จิตปลดปลงสู่ความบริสุทธิ์ผุดผ่อง เอย

ชำระใจ	ให้บริสุทธิ์	งามผุดผ่อง
คำสอนของ	พุทธองค์	ทรงชี้ผล
ชำระใจ	จากกิเลส	เหตุนำผล
ก้าวข้ามพ้น	ทางอบาย	ได้นิพพาน
พรธรรมจล	แก้ประการ	บันดาลให้
ชนชาวไทย	สุขถ้วนหน้า	ยาสมาน
สามัคคี	ปรีดีเปรม	เกษมสำราญ
สุขขึ้นบาน	สมหวังได้	ทั่วไทย เทอญฯ

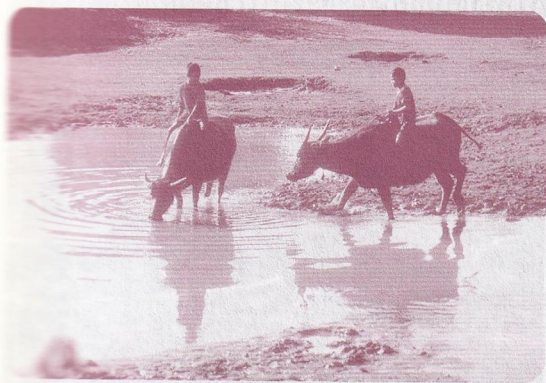
ภูมิปัญญาของมนุษย์ : อดีต ปัจจุบัน อนาคต

พระมหาธีรทิพย์ ธมฺมาโลโก*

ความนำ

หากเราได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทุกเรื่องของมนุษย์อย่างกว้าง ๆ เราจะพบว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดเดียวที่ไม่ยอมหยุดนิ่งอยู่กับที่ ไม่เคยพอใจหรือเพียงพอกับความ เป็นอยู่ในปัจจุบันของตนเองทุก ๆ ศตวรรษ จะมีมนุษย์ที่รักความก้าวหน้าจำนวนหนึ่งออกมาประกาศแนวคิดใหม่ของตนเอง บรรดาแนวคิดใหม่เหล่านั้น บางเรื่องกระทบและปฏิบัติความ เชื่อเดิมของมนุษย์ บางเรื่องเสนอวิธีการดำเนิน ชีวิตแบบใหม่ บางเรื่องเสนอวิธีการที่จะทำให้ มนุษย์เป็นอยู่อย่างสุขสบายขึ้นไม่ต้องลำบาก เหมือนเมื่อก่อน บางเรื่องชี้แนะวิธีการสร้างอำนาจ ใหม่ให้กับพรรคพวกของตน ฯลฯ แนวคิด เหล่านั้นต่อมามนุษย์เรียกว่า “ภูมิปัญญา”

ภูมิปัญญาที่ค้นพบใหม่ ๆ ได้มีอิทธิพล ต่อมนุษย์ค่อนข้างมาก เราไม่อาจปฏิเสธว่าโฉมหน้า ของโลกในปัจจุบันอย่างที่เราเห็นอยู่นี้ ด้านหนึ่ง

เป็นผลพวงมาจากภูมิปัญญา (ทั้งเก่าและใหม่) ที่ค้นพบโดยมนุษย์ด้วยกัน ส่วนอีกด้านหนึ่ง เป็นผลงานของธรรมชาติ

นักปราชญ์หลายท่านให้ข้อสังเกตว่า หลายพันปีมานี้มนุษย์พยายามใช้ภูมิปัญญาของตนเอาชนะธรรมชาติทุกรูปแบบ แต่ผลก็คือ ธรรมชาติยังเป็นฝ่ายชนะเสมอมา ด้วยเหตุนี้จึง มีนักคิดส่วนหนึ่งเสนอว่า มนุษย์ควรดำรงชีวิต ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ด้วยความเข้าใจสัจจภาวะของธรรมชาติ ปฏิบัติ ตนให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติทำอย่างนี้น่า จะช่วยลดปัญหาชีวิตอันเนื่องมาจากธรรมชาติได้

ผู้เขียนเกิดความสงสัยว่า ภูมิปัญญาทุกแขนงของมนุษย์ที่มีอยู่ในโลกปัจจุบันนี้มีภูมิปัญญา สายใดหรือแขนงใดบ้างที่ช่วยสร้างสันติภาพทั้ง ภายในภายนอกให้กับมนุษย์ และช่วยดับทุกข์ ในใจของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง ผู้เขียนยังไม่มี ปัญญาพอที่จะศึกษาลงลึกในภูมิปัญญาทุกสาย จึงกล่าวถึงเพียงภาพร่างของภูมิปัญญาที่มีอยู่และ นำเสนอภูมิปัญญาสายตะวันออก อาจเรียกว่า “ภูมิปัญญาอินเดียเฉพาะส่วนของพระพุทธศาสนา” ไว้เป็นกรณีศึกษา ซึ่งผู้เขียนก็เสนอได้แต่เฉพาะ บางประเด็นเท่านั้น ส่วนที่เหลือจึงขอฝากให้ นักศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมทั้งหลายช่วย กันศึกษาวิจัยต่อไป

* ป.ธ.๖, พธ.บ., ศศ.ม., หัวหน้าสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

การแบ่งยุคสมัยแห่งภูมิปัญญาของมนุษย์

ตั้งแต่มนุษย์เริ่มนับประวัติศาสตร์ของตนเองจนกระทั่งถึงปัจจุบันมนุษย์ได้แสดงศักยภาพของตนเองออกมาในหลากหลายรูปแบบและถูกบันทึกรวมไว้ในชื่อว่า “อารยธรรม” ตลอดเวลากว่าสามพันปีที่ผ่านมามนุษย์ได้พัฒนาภูมิปัญญาของตนให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องและยังคงมุ่งมั่นพัฒนาต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ผลผลิตที่ออกมาในรูปของเทคโนโลยีที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของมนุษย์ในปัจจุบัน

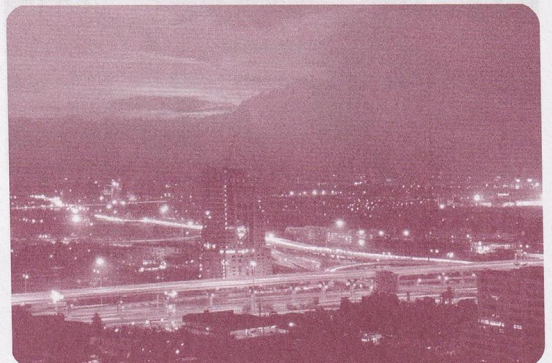
ภูมิปัญญาของมนุษย์ที่แสดงตัวอยู่อย่างที่เราเห็นอยู่นี้หากมองย้อนไปเราจะพบว่ามนุษย์ได้อาศัยธรรมชาติ โลก จักรวาล และชีวิตเป็นแหล่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาภูมิปัญญาของตนซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในธรรมชาติ โลก จักรวาล และชีวิตมีสิ่งที่ยังต้องศึกษาเรียนรู้อีกมากมายรอให้มนุษย์รุ่นปัจจุบันละรุ่นต่อไปค้นหา

ภูมิปัญญาของมนุษย์เท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันได้รับการแบ่งออกเป็น ๓ ยุค ๔ คลื่น และ ๒ สายวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ๓ ยุค ซึ่งแบ่งโดยอ็อกุสต์ กองต์ (August Comte) มีดังนี้

๑. ยุคเทววิทยา (Theological Stage)
ภูมิปัญญาของมนุษย์ในยุคนี้ได้รับอิทธิพลจากนักศาสนาความรู้ที่มนุษย์มีในยุคนี้เกี่ยวเนื่องกับเรื่องพระเจ้าหรือพลังเหนือธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

๒. ยุคอภิปรัชญา (Metaphysical Stage)
ภูมิปัญญาของมนุษย์ในยุคนี้เกิดขึ้นเพราะมันสมองของนักปรัชญา ความรู้ของมนุษย์ในยุคนี้ส่วนใหญ่เป็นนามธรรมเวลาทำความเข้าใจต้องใช้หลักตรรกศาสตร์ แต่ภูมิปัญญาในยุคนี้ก็มีอิทธิพลต่อมนุษย์อย่างมาก จนกระทั่งนักศาสนาต้องอาศัยปรัชญาของนักปรัชญามาอธิบายความเชื่อในศาสนาของตนเอง เช่น ศาสนาคริสต์ได้นำเอาปรัชญาของเพลโตและอริสโตเติลมาช่วยในการตีความคัมภีร์ไบเบิล

๓. ยุควิทยาศาสตร์ (Scientific Stage)
ภูมิปัญญาของมนุษย์ในยุคนี้เป็นมากกว่าการศึกษาวิจัยของนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาศัยฐานจากศาสนาและปรัชญาเป็นประเด็นในการศึกษาวิจัย การพิสูจน์และการทดลอง ผลปรากฏว่า ภูมิปัญญาที่นักวิทยาศาสตร์มอบให้แก่โลกได้รับการตอบรับด้วยดี ยุคนี้นมนุษย์มีความเชื่อในศาสนาและปรัชญาน้อยลง แต่เชื่อวิทยาศาสตร์มากขึ้น คำพูดของนักวิทยาศาสตร์มีน้ำหนักน่าเชื่อมากที่สุดสำหรับคนยุคนี้

ภูมิปัญญา ๕ คลื่น ซึ่งอัลวิน ทอฟเลอร์ (Alvin Toffler) แบ่งไว้ ๓ คลื่น ส่วนคลื่นที่ ๔ และ ๕ นั้นศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เป็นผู้แบ่งไว้ ๓ ลูกคลื่น ของอัลวิน ทอฟเลอร์ มีดังนี้

คลื่นลูกที่ ๑ สังคมเกษตรกรรม ที่มีมาตั้งแต่ประมาณแปดพันปีก่อนคริสตกาล ภูมิปัญญาของคนในสังคมเกษตรกรรมนี้เรียนรู้และพัฒนาอยู่แต่เฉพาะในเรื่องของเกษตรกรรม

คลื่นลูกที่ ๒ สังคมอุตสาหกรรม สังคมนี้ใช้เวลาประมาณ ๓๐๐ ปี ในการก่อตัวขึ้น ภูมิปัญญาของมนุษย์ในสังคมอุตสาหกรรมนี้เกี่ยวข้องกับพลังงานสังคมกับอุตสาหกรรม

คลื่นลูกที่ ๓ สังคมเทคโนโลยี สังคมนี้ อัลวิน ทอฟเลอร์ กล่าวว่า “เป็นอารยธรรมใหม่ ซึ่งขัดแย้งกับอารยธรรมแบบเก่า มีลักษณะเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีระดับสูงและต่อต้านอุตสาหกรรมในขณะเดียวกัน” สังคมเทคโนโลยีเริ่มต้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕ ภูมิปัญญาของมนุษย์ในสังคมคลื่นลูกที่สามนี้จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่กับการวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าของแต่ละประเทศวัดกันที่เทคโนโลยี

คลื่นลูกที่ ๔ สังคมความรู้ ศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ บัญญัติคลื่นลูกที่ ๔ เอาไว้โดยให้เหตุผลว่าในระยะต่อไปเนื้อเยื่อของโลกจะเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและก่อให้เกิดกระแสเปลี่ยนแปลงทุกระดับ “ความรู้” จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้แต่ละระดับของมนุษย์ในโลกสามารถอยู่ในภาวะได้เปรียบในสังคม มนุษย์จะต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้งและสลับซับซ้อนมากขึ้น ภูมิปัญญาที่เรียกว่า “ความรู้” จะเป็นดัชนีชี้ว่าประเทศในโลกจะได้รับการยอมรับจากกันและ

กันบ้าง ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์จะสามารถแก้ไขได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ของแต่ละสังคมในโลก

คลื่นลูกที่ ๕ ปรัชญาสังคม คลื่นลูกนี้เป็นคลื่นที่ศาสตราจารย์เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ บัญญัติเพื่อเสนอเป็นทางออกหนึ่งสำหรับการนำสังคมไทยเข้าสู่ศตวรรษต่อ ๆ ไป ท่านให้ความหมายของปรัชญาสังคมไว้ว่า ปรัชญาสังคมคือ สังคมใช้ปัญญาวิธีเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญรุ่งเรืองระยะยาวของสังคม หมายถึงการนำพาสังคมไทยไปไกลอีกก้าวหนึ่งมากกว่าสังคมแห่งความรู้ ทั้งนี้เพราะความรู้ท่วมหัวอาจเอาตัวไม่รอดได้จำเป็นต้องมีปัญญาสำหรับจัดการกับความรู้นี้ด้วย

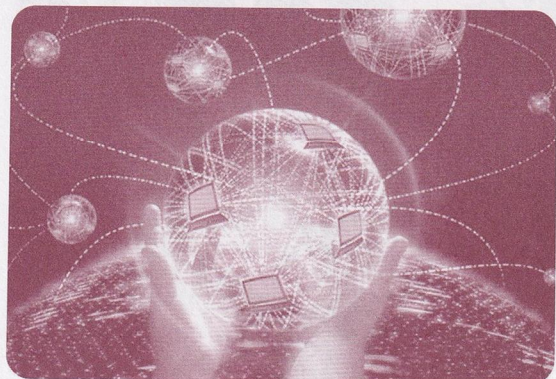
ส่วนภูมิปัญญา ๒ สาย มีดังนี้

๑. ภูมิปัญญาสายตะวันตก ได้แก่ ภูมิปัญญาของยุโรปและอเมริกา

๒. ภูมิปัญญาสายตะวันออก ได้แก่ ภูมิปัญญาของอินเดีย จีน และญี่ปุ่น

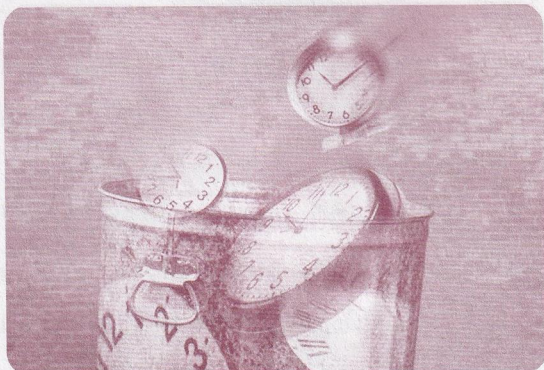
มนุษย์พอใจกับภูมิปัญญายุคปัจจุบันของตนเองหรือไม่

กับคำถามข้างต้นนี้เราอาจตอบได้ทันทีว่ามีมนุษย์ส่วนหนึ่งยังไม่พอใจกับภูมิปัญญาในปัจจุบันของตนเอง ทั้งนี้เพราะว่าผลจากการศึกษาวิจัย สังเกต พิสูจน์ และทดลองเกี่ยวกับธรรมชาติ

โลกจักรวาลและชีวิตทำให้มนุษย์ยิ่งค้นพบว่า แท้จริงแล้วตนเองค้นพบเพียงเงาของความ เป็นจริงที่มีอยู่อย่างลึกลับ ดังที่เซอร์ อาร์เธอร์ เอ็ดคิงตัน (Sir Arthur Eddington) เคยกล่าว ไว้ว่า “วิทยาศาสตร์ไม่สามารถนำมนุษย์เข้าถึง ตัวความจริงหรือสัจภาวะได้โดยตรง จะเข้าถึง ได้ก็เพียงโลกแห่งสัญลักษณ์ที่เป็นเพียงเงา” (A shadow world of symbols) และหลายต่อ หลายครั้งที่มนุษย์ค้นหาความจริงเพื่อจะได้ แสดงภูมิปัญญาขั้นสุดยอดของตนออกมา พอ ความจริงใกล้จะเปิดเผยตัวเองชีวิตมนุษย์ก็ถูก ปิดลงเสียก่อน ดังที่นักวิทยาศาสตร์จีนชื่อ หลิน ยู่ ถึง เคยกล่าวไว้ว่า “นักวิทยาศาสตร์เคาะประตู แต่ประตูของธรรมชาติอันลึกลับของชีวิตอยู่แล้ว ในทันใดนั้นชีวิตก็ปิดบังตัวเองไว้อย่างสิ้นเชิง นักวิทยาศาสตร์สำรวจตรวจค้นเรื่องสสารก็ไป สิ้นสุดยุติที่อิเล็กตรอน เขาสำรวจเรื่องชีวิตก็ไป สิ้นสุดที่โปรโตพลาสซึม เขาสำรวจตรวจค้นเรื่อง จิตวิญญาณก็ไปสิ้นสุดยุติที่คลื่นสมอง”

เราจะเห็นว่า นักปราชญ์ด้านวิทยาศาสตร์ หลายคนเมื่อนานวันเข้าเริ่มไม่แน่ใจ เริ่มรู้สึก ว่าความรู้ที่ผ่าน ๆ มาของตนเองมักติดตันไม่ สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทุกอย่างของโลก จักรวาลและชีวิตได้ ดังที่ฟริตจอฟ คาปรา (Fritjof Capra) เคยกล่าวไว้ว่า

“.....โลกทัศน์แบบกลจักรของวิชาฟิสิกส์ ดั้งเดิมมีประโยชน์ในการอธิบายปรากฏการณ์ ทางฟิสิกส์ชนิดที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของ เราจึงเหมาะสำหรับจัดการกับสภาพแวดล้อม ประจำวันของเราและยังเป็นรากฐานของเทคโนโลยี ได้อย่างวิเศษ อย่างไรก็ตามมันไม่เพียงพอที่จะ อธิบายปรากฏการณ์ทางฟิสิกส์ในขอบเขตของ สิ่งเล็กมาก ๆ ได้ ตรงกันข้ามกับโลกทัศน์แบบ กลจักร คือ ทศนะของนักศาสนาซึ่งอาจสรุป แทนด้วยคำว่า องค์กรวม (organic) วิชาฟิสิกส์ ในศตวรรษที่ ๒๐ ได้แสดงให้เห็นว่า ความคิด ตามแนวโลกทัศน์แบบองค์กรวมซึ่งแม้จะมีคุณค่า ที่น้อยนิดสำหรับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในระดับที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ แต่กลับกลายเป็น สิ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในระดับของอะตอมและ สิ่งที่เล็กกว่าอะตอม.....”

จริงอยู่.....ผลพวงจากความรู้ที่ตนเอง ค้นพบได้กลายเป็นเทคโนโลยีให้มนุษย์ได้ใช้สอย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับชีวิตมากมาย แต่ ผลกระทบที่ตามมาจากการประยุกต์ใช้ความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ก็ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่มนุษย์ เริ่มวิตกกเหมือนกัน เช่น ปรากฏการณ์เรือน กระจก ภาวะขาดสมดุลทางธรรมชาติในหลาย ๆ ประการ นอกจากนี้เทคโนโลยีที่มีขึ้นในโลก มนุษย์ไม่ได้ใช้มันเพื่อทำประโยชน์แก่โลก อย่างเดียวแต่ได้ใช้มันหาประโยชน์กับตนเอง ด้วย ดังที่พระเจ้าพระคุณพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ธมฺมปยุตฺโต) ได้เคยกล่าวไว้เมื่อครั้งแสดง ปาฐกถาเรื่อง “พุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐาน ของวิทยาศาสตร์” ในวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ ปี ๒๕๓๕ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ว่า

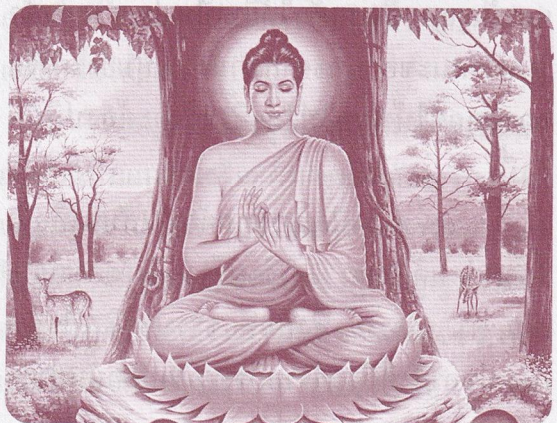
“.....ถ้าทราบใครยังจำกัดตัวอยู่ในคำว่า
ทำประโยชน์ก็จะเกิดโทษพิษภัยแก่มนุษย์ได้
น้อยและได้ยาก แต่เมื่อไรมันกลายเป็นเทคโนโลยี
เพื่อหาประโยชน์ขึ้นมาแล้วปัญหาก็เกิดขึ้นอย่าง
ที่เราประสบอยู่ในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นก็ต้อง
แยกให้ชัดเจนว่าเทคโนโลยีเพื่อทำประโยชน์กับ
เทคโนโลยีเพื่อหาประโยชน์ และเน้นที่เทคโนโลยี
เพื่อทำประโยชน์.....”

ณ พ.ศ. นี้ผู้เขียนคิดว่ามนุษย์โดยเฉพาะ
ผู้ที่เป็นแกนนำในการพัฒนาภูมิปัญญาเพื่อพัฒนา
โลกอัน ได้แก่ นักวิทยาศาสตร์ทุกสาขา นักวิจัย
ทุกสาขา นักปราชญ์ทุกสาขา และนักคิดอิสระ
ทั้งหลายกำลังพยายามอย่างหนักเพื่อที่จะคิดหา
ทางออกให้กับการดำเนินชีวิตของตนเองและ
มวลมนุษยชาติร่วมโลก แต่ไหนแต่ไรมานุษย์
ล้วนแต่กลัวภัยมาตลอด ทั้งภัยภายนอก เช่น
อุทกภัย วาตภัย และภัยภายใน เช่น ความแค้น
ความเจ็บ และความตาย ด้วยเหตุนี้ทำให้นุษย์
เริ่มสร้างเครือข่ายเชื่อมกันทั่วโลกเพื่อแลกเปลี่ยน
ความคิด ร่วมกันหาทางแก้ไขต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
ในโลก การหันไปตรวจสอบภูมิปัญญาของ
ตนเองและหันไปลองศึกษาภูมิปัญญาในสาย
อื่นเริ่มทำกันมากขึ้น และดูเหมือนว่ามนุษย์ใน
ปัจจุบันจะหวังพึ่งพาแต่วิทยาศาสตร์อย่างเดียว
ไม่ได้แล้ว ดังนั้นจึงปรากฏว่ายังมีมนุษย์ที่หวัง
พึ่งพาอำนาจเหนือธรรมชาติมาทุกยุคทุกสมัย
ศาลพระพรหมยังมีตั้งอยู่ในท่ามกลางเมืองที่มี
เทคโนโลยีทันสมัยที่สุด

เมื่อกล่าวถึงการพึ่งพาเราจะสังเกตเห็นว่า
แม้มนุษย์จะพึ่งพาเทคโนโลยีในการอำนวยความสะดวก
ให้การให้ชีวิตได้สารพัดอย่าง แต่เมื่อมนุษย์
มีความทุกข์เกิดขึ้นในใจเทคโนโลยีเหล่านั้น

กลับไม่สามารถช่วยเหลือให้มนุษย์หมดความ
ทุกข์ใจได้อย่างแท้จริง อย่างมากเพียงแค่ช่วย
กลบความทุกข์ชั่วคราวเท่านั้น ขำว่าการฆ่าตัว
ตายของมนุษย์ด้วยสาเหตุต่าง ๆ คือข้อยืนยันว่า
แม้เทคโนโลยีและข่าวสารข้อมูลจะก้าวหน้า
มากเพียงใดก็ตามก็ไม่สามารถช่วยกำจัดทุกข์ตาม
หลักของพระพุทธศาสนาเราก็จะพบว่าความทุกข์
ในใจมนุษย์มีอยู่ในปัจจุบันมันไม่ได้เปลี่ยนสภาวะ
ของมันไปเลยยังปรากฏในสภาวะเดิม ถ้าจะ
บัญญัติเรียกชื่อก็ยังเป็นชื่อเดิม ภูมิปัญญาด้าน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงไม่ใช่ภูมิปัญญา
เพื่อการดับทุกข์ด้านจิตใจของมนุษย์ เป็นแต่เพียง
ภูมิปัญญาเพื่อการดับทุกข์ด้านร่างกายและอำนาจ
ความสะดวกให้กับการดำเนินชีวิตเท่านั้น

ผู้เขียนเห็นว่า ความทุกข์ของมนุษย์ที่มี
มาพร้อมกับธรรมชาติหรือทุกข์ที่ฝังตัวในชีวิต
มนุษย์มาตั้งแต่แรกถือปฏิสนธิ์นั้น แม้เป็นสิ่งที่
มนุษย์หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เรามีวิธีที่จะกำจัดและ
อยู่ร่วมกันกับมันอย่างมีความสุขได้ เพราะว่ามี
มนุษย์ที่ค้นพบวิธีกำจัดทุกข์ได้แล้วและได้ประกาศ
ผลการค้นพบนั้นไปเมื่อเกือบ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว
แล้วเพียงแต่มีมนุษย์เป็นจำนวนน้อยเหลือเกินที่
สนใจวิธีการนั้น ไซ้แล้วพระองค์ คือ พระพุทธเจ้า
บรมศาสดาของพระพุทธศาสนา

ภูมิปัญญาของพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงประกาศภูมิปัญญาที่พระองค์ทรงค้นพบแก่ชาวโลกเพื่อจุดประสงค์เดียว คือ เพื่อดับความทุกข์ให้กับชาวโลก พระองค์บัญญัติเรียกปัญหาทุกอย่างของมนุษย์ว่า “ความทุกข์” และทรงเห็นว่าความทุกข์ทุกอย่างของมนุษย์คนใดไม่มีความเชื่อมั่น (ศรัทธา) ไม่มีความพยายาม (วิริยะ) ไม่มีการระลึกหรืออยู่เสมอ (สติ) ไม่มีการบังคับใจให้แน่วแน่ (สมาธิ) และไม่ฝึกฝนพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ (ปัญญา) ยากเหลือเกินที่จะเดินทวนกระแสเพื่อไปสู่การหมดความทุกข์ได้ ด้วยเหตุนี้ในโลกจึงยังมีผู้ตามกระแสในใจของตนเองมากกว่าผู้ทวนกระแสในใจโดยการเอาอย่างพระพุทธเจ้า

แต่ถึงแม้จะมีผู้ศรัทธายอมทำตามมากหรือน้อยก็ตามพุทธภูมิปัญญานี้ก็ได้รับการสืบทอดมายาวนานจนถึงปัจจุบัน อันเป็นเครื่องบ่งบอกว่า ยังมีมนุษย์อีกจำนวนหนึ่งที่เชื่อกับภูมิปัญญาของพระพุทธเจ้าว่า สามารถนำมนุษย์ให้หลุดพ้นจากห้วงแห่งทุกข์ได้จริงแท้แน่นอน

ภูมิปัญญาเพื่อการดับทุกข์ของมนุษย์ในพระธรรมของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ๓ ประการ ด้วยกัน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเรามักได้ยินเป็นประจำอยู่แล้วในพระธรรมของพุทธศาสนานั้น มนุษย์จะกำจัดความทุกข์ให้หมดไปโดยสิ้นเชิงจะต้องปฏิบัติดังนี้

๑. สร้างปัญญาที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) ขึ้นมาก่อนด้วยการ (๑) เรียนรู้จากปัจจัยภายนอก เช่น ครู อาจารย์ สิ่งพิมพ์ ธรรมชาติ เป็นต้น (๒) นำเอาสิ่งที่เรียนรู้จากปัจจัยภายนอกนั้นมาคิด

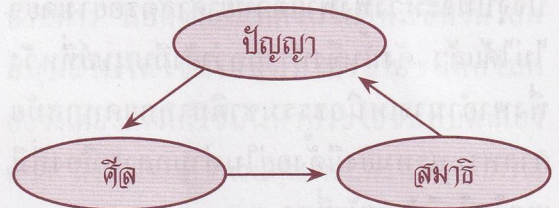
พิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผล คัดสรร กลั่นกรอง คว้าความรู้ใดควรแก่การถือปฏิบัติตาม ความรู้ใดที่ต้องตัดทิ้งไป

๒. ใช้ปัญญาที่ถูกต้องนั้นควบคุมกายวาจาของตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยให้ได้ก่อน ต้องจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่นตนกับสิ่งแวดล้อมหรือกับธรรมชาติให้ดีขึ้น ขั้นนี้รวมถึงอาชีพที่ทำด้วย

๓. เมื่อกายวาจาสงบแล้ว ใช้กายวาจาที่สงบแล้วนั้นเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีความสงบ นิ่ง อ่อนโยน ผ่องใสปลอดโปร่ง ซึ่งวิธีการฝึกจิตมีมากมายหลายวิธีในคัมภีร์ท่านแสดงไว้ถึง ๔๐ วิธี ด้วยกัน

๔. ใช้จิตสงบแล้ว นิ่งแล้ว อ่อนโยนแล้วเป็นบาทฐานในการพัฒนาปัญญาเพื่อกำจัดกิเลสในใจซึ่งเรียกว่า “วิปัสสนา” อันไวพจน์หนึ่งของปัญญาในระดับสูง เมื่อมีวิปัสสนาญาณเกิดขึ้น กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในของเป็นมนุษย์จะเกิดขึ้นมาด้วยทันที ดังเช่น กรณีเจ้าชายสิทธัตถะและผู้ที่ได้บรรลุปะระอรหันต์ทั้งหลาย

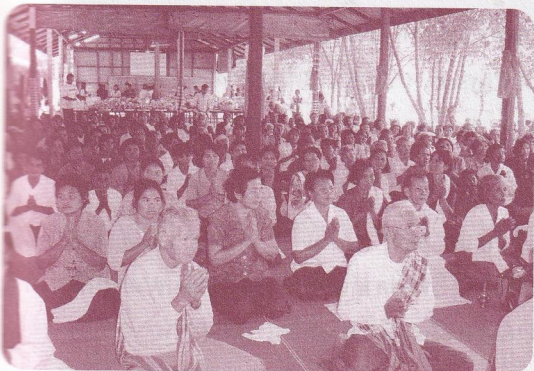
ทั้ง ๔ ข้อ ข้างต้นนี้แต่ละข้อจะส่งผลต่อกันและกันในลักษณะว่าเป็นปัจจัยของกันและกัน อาจเขียนเป็นแผนมโนทัศน์ได้ดังนี้

ถ้าทำได้ครบทั้ง ๔ ขั้นตอนนี้ความทุกข์ในใจจะลดน้อยลง ถ้าเรามีเพียงพอในชาตินี้สามารถที่จะกลายเป็นพระอรหันตบุคคลขั้นสูงสุดได้ แต่ถ้าไม่มีบารมีมากถึงเพียงนั้น อย่างน้อยก็มี

วิธีธรรมแห่งทุกข์ในใจของตนเองลงได้ทุกครั้ง
 เกิดปัญหาก็แก้ปัญหานั้น ทำให้ไม่ต้องถึงกับฆ่าตัวตายหนี
 ปัญหา ซึ่งมีมนุษย์ใช้เวลาแก้ปัญหาหลายคน
 จนโลกนี้มักเลือกเป็นทางออกสำหรับแก้ปัญหา
 ที่ตนประสบอยู่ แล้วก็มักคิดว่าเป็นวิธีที่ได้ผล
 เป็นที่จริงแล้วเป็นวิธีที่ทำให้เกิดความทุกข์แก่
 ผู้แก้ปัญหามากกว่าและแสดงออกถึงความเห็นแก่ตัว
 ของผู้ฆ่าตัวตาย คนเห็นแก่ตัวในทรรณะของ
 พุทธศาสนา คือ คนที่ยังมีตัณหาอันเป็นรากเหง้า
 ของความทุกข์อยู่ คนมีตัณหาคือยังมีทุกข์ ดังนั้น
 การฆ่าตัวตายจึงไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ดี ในสมัย
 พุทธกาลแม้พระบางรูปกระทำอัตวินิบาตกรรม
 (ฆ่าตัวตาย) แล้วบรรลุตรรณพระพุทธเจ้ายังทรง
 ห้าม ไม่สนับสนุนให้ทำเลย ทั้งทรงดำหนิเป็น
 อนกประการด้วย

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาของพระพุทธ-
 ศาสนาเป็นภูมิปัญญาสำหรับการเปลี่ยนแปลง
 ภายในจิตของมนุษย์ (Internalization) มีไว้เพื่อ
 ดับทุกข์ เมื่อดับทุกข์ในใจได้ย่อมทำใจให้เย็น
 เบิกบาน มีสุข เกิดภาวะสงบ การที่ใจมีภาวะ
 สงบภายใน เรียกว่า ใจมีสันติภาพ มนุษย์ผู้รัก
 สันติภาพย่อมไม่ก่อการเบียดเบียน แสดงว่ารัก
 สันติภาพภายนอกด้วย ดังนั้นภูมิปัญญาของ
 พุทธศาสนาจึงเป็นภูมิปัญญาที่ช่วยสร้างสันติภาพ
 ให้กับมนุษย์

บทสรุป

ในปัจจุบันนี้มนุษย์ผู้มีปัญญาเฉียบแหลม
 และรักสันติภาพทั้งหลายได้พากันหันมาสนใจ
 ภูมิปัญญาตะวันออกมากขึ้น ทั้งนักวิทยาศาสตร์
 ชื่อดังอย่างไอน์สไตน์ก็ชื่นชมภูมิปัญญาตะวันออก
 อย่างพระพุทธศาสนา นักฟิสิกส์หลายคนก็สนใจ
 ภูมิปัญญาจีน ญี่ปุ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาเก่า ๆ

ในทรรณะของผู้เขียนเห็นว่า ถ้ามนุษย์
 ผสมผสานภูมิปัญญาของตนทั้งฝ่ายตะวันตก
 และฝ่ายตะวันออก ทั้งเก่าและใหม่ แล้วนำออก
 ใช้อย่างที่เรียกว่า “สัมมาอุสเสจ” (สัมมา-Usage)
 คือ ใช้อย่างถูกต้อง น่าจะทำให้มนุษย์มีชีวิตอยู่
 บนโลกใบนี้ด้วยความสบายใจมากกว่าในปัจจุบัน
 อีกประเด็นหนึ่ง ถ้ามนุษย์ชาติทั้งโลกจะลอง
 ศึกษาวิเคราะห์ดูหลักการของพระพุทธเจ้าที่ว่า
 “ผู้มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา เป็นผู้ประเสริฐที่สุด”
 (ปญญาชีวี ชีวิตมาหุ เสฏฐัญ) คือ ศึกษาวิเคราะห์
 ดูว่า ทรงหมายความว่าอย่างไรบ้าง มีรายละเอียด
 อย่างไร บางทีอาจจะทำให้มองเห็นแนวทางใน
 การลดปัญหาและช่วยสร้างสันติภาพแก่โลกนี้
 มากยิ่งขึ้นก็การประเด็นนี้ หากกล่าวเฉพาะใน
 หมู่ชาวพุทธที่ศึกษาประจำอยู่แล้วย่อมมั่นใจว่า
 นี่คือหลักการที่ควรแก่ถือการปฏิบัติมากที่สุด
 เพราะกิเลสทุกชนิดของมนุษย์มีแต่ปัญญาจะ
 เท่านั้นที่สามารถประหารมันให้สิ้นซากจนไม่
 เหลือเชื้อให้งอกใหม่ได้

ถ้ามนุษย์สร้างภูมิปัญญาใหม่ ๆ ขึ้นมา
 เพื่อให้เป็นแหล่งเจริญเติบโตของตัณหา มานะ
 และทิฐิต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งมีแต่สร้างความหายนะ
 ให้กับมวลมนุษย์ สู้กลับไปมองภูมิปัญญาเก่าเมื่อ
 สามพันปีที่บอกล้างเผ่าพันธุ์ของตัณหา มานะ
 และทิฐิเอาไว้ได้อย่างละเอียดไม่ดีกว่าหรือ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

๑. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, คลื่นลูกที่ ๕ - ปราชญ์สังคม : สังคมไทยที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ ๒๑, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพฯ : ชัชเชสมิเดีย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖-๓๗.
๒. พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), พุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์, หน้า ๒๓.
๓. พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตโต), วิทยาศาสตร์ในทรรศนะของพระพุทธศาสนา, หน้า ๕๐.
๔. ฟรีดจอฟ คาปรา, ตำแห่งฟิสิกส์ : The Tao of Physics, แปลโดย วเนช, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๓๖), หน้า ๒๓๖.

ภาษาอังกฤษ

๑. Honderich, T., *The Oxford Companion to Philosophy*, (Britain : Oxford Univeraity Press, 1995), p. 145. และพระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตโต), วิทยาศาสตร์ในทรรศนะของพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๓-๔

วันมาฆบูชา

พระมหาวิรติ โสภณสีโล, ดร.*

ความหมาย

วันมาฆบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญ เดือน ๓ เนื่องในโอกาสคล้ายวันที่พระพุทธเจ้า ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์

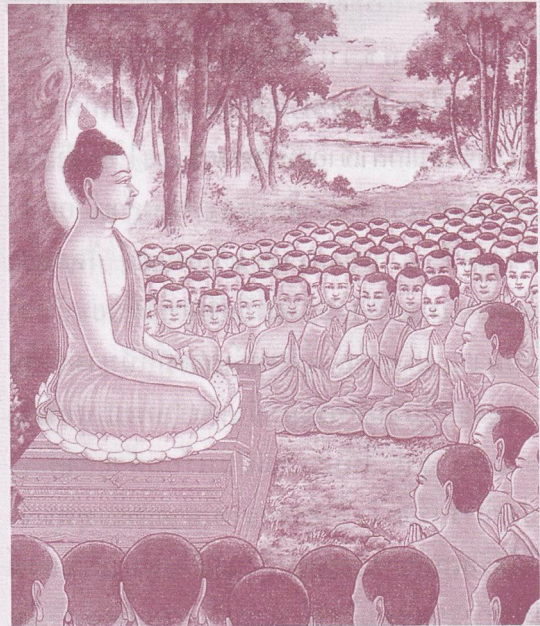
ความสำคัญ

วันมาฆบูชา เป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ มีเหตุการณ์อัศจรรย์ที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า จำนวน ๑,๒๕๐ รูป มาเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ โดยมีได้นัดหมายกัน พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ ผู้ได้อภิญญา ๖ และเป็นผู้ที่ได้รับการอุปสมบท โดยตรงจากพระพุทธเจ้าในวันนี้พระพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์ เหล่านั้น ซึ่งเป็นทั้งหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการปฏิบัติที่นำไปใช้ได้ทุกสังคม มีเนื้อหา โดยสรุป คือ ให้ละความชั่วทุกชนิดทำความดี ให้ถึงพร้อมและทำจิตใจให้ผ่องใส

ประวัติความเป็นมา

๑. ส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า

หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๘ เดือน ขณะนั้นเมื่อเสร็จพุทธกิจแสดงธรรมที่ถ้ำสุกรขาตา แล้วเสด็จมาประทับที่วัดเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ ประเทศอินเดียในปัจจุบัน วันนั้น

ตรงกับวันเพ็ญ เดือนมาฆะ หรือเดือน ๓ ในเวลา บ่าย พระอรหันต์สาวกของพระพุทธเจ้าจำนวน ๑,๒๕๐ รูป ได้มาประชุมพร้อมกัน ณ ที่ประทับ ของพระพุทธเจ้าโดยมิได้นัดหมายกันไว้ก่อน นับเป็นเหตุอัศจรรย์ที่มีองค์ประกอบสำคัญ ๔ อย่าง คือ

๑. วันนั้นเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓

๒. พระสงฆ์จำนวน ๑,๒๕๐ รูป มา ประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย

๓. พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ ผู้ได้อภิญญา ๖

๔. พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นผู้ที่ได้รับการ อุปสมบทโดยตรงจากพระพุทธเจ้า

* พธ.บ., M.A., Ph.D. ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

เพราะเหตุที่มีองค์ประกอบสำคัญดังกล่าว จึงมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า **วันจาตุรงคสันนิบาต** และในโอกาสนี้พระพุทธเจ้าได้แสดงโอวาทปาฏิโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์เหล่านั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประกาศหลักการอุดมการณ์และวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา

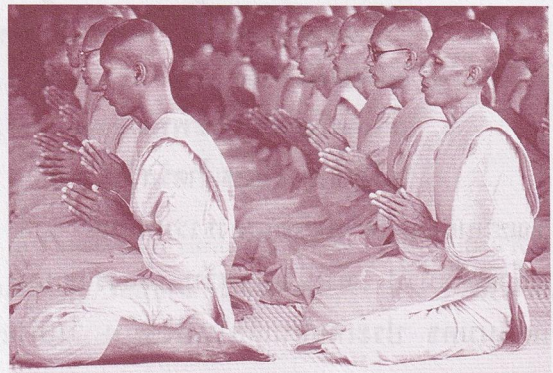
๒. การถือปฏิบัติวันมาฆบูชาในประเทศไทย

พิธีวันมาฆบูชานี้เดิมทีเดียวในประเทศไทยไม่เคยทำมาก่อน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายไว้ว่า เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยทรงถือตามแบบของโบราณบัณฑิตที่ได้ยินกันว่า วันมาฆะบูรณมีพระจันทร์เสวยฤกษ์มาฆะเต็มบริบูรณ์เป็นวันที่พระอรหันต์สาวกพระพุทธเจ้า ๑,๒๕๐ รูป ได้ประชุมกันพร้อมด้วยองค์ ๔ ประการ เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต พระพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาโอวาทปาฏิโมกข์ในที่ประชุมสงฆ์เป็นการประชุมใหญ่ และเป็นการอัศจรรย์ในพระพุทธศาสนา นักปราชญ์จึงถือเอาเหตุนี้ประกอบการสักการบูชาพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์สาวก ๑,๒๕๐ รูป นั้นให้เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส

การประกอบพิธีมาฆบูชาได้เริ่มในพระบรมมหาราชวังก่อน ในสมัยรัชกาลที่ ๔ มีพิธีการพระราชกุศลในเวลาเช้า พระสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหารและวัดราชประดิษฐ์ ๓๐ รูป ฉนในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เวลาค่ำเสด็จออกทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการแล้ว พระสงฆ์สวดทำวัตรเย็นเสร็จแล้ว สวดมนต์ต่อไป มีสวดคาถาโอวาทปาฏิโมกข์ด้วย สวดมนต์จบทรงจุดเทียนรายตามราวรอบพระอุโบสถ

๑,๒๕๐ เล่ม มีการประโคมอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงมีการเทศนาโอวาทปาฏิโมกข์ ๑ กัณฑ์ เป็นทั้งเทศนาภาษาบาลีและภาษาไทย เครื่องกัณฑ์มีจีวรเนื้อดี ๑ ผืน เงิน ๓ ตำลึง และขนมต่าง ๆ เทศนาจบพระสงฆ์ซึ่งสวดมนต์ ๓๐ รูป สวดรับการประกอบพระราชกุศลเกี่ยวกับวันมาฆบูชา ในสมัยรัชกาลที่ ๔ นั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จออกประกอบพิธีด้วยพระองค์เองทุกปีมิได้ขาด สมัยต่อมามีการเว้นบ้าง เช่น รัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จออกเองบ้าง มิได้เสด็จออกเองบ้าง เพราะมักเป็นเวลาประสพกับเวลาเสด็จประภาสหัวเมืองบ่อย ๆ หากถูกคราวเสด็จไปประภาสบางปะอินหรือพระพุทธบาท พระพุทธฉาย พระปฐมเจดีย์ พระแท่นดงรัง ก็ทรงประกอบพิธีมาฆบูชาในสถานที่นั้น ๆ ขึ้นอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากในพระบรมมหาราชวัง

เดิมทีมีการประกอบพิธีในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาก็ขยายออกไปให้พุทธบริษัทได้ปฏิบัติตามอยู่เป็นระบบสืบมาจนปัจจุบัน มีการบูชาด้วยการเวียนเทียนและบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ส่วนกำหนดวันประกอบวันมาฆบูชาขึ้นปกติตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๓ หากปีใดเป็นอธิกมาส คือ มีเดือน ๘ สองหนจะเลื่อนไปตรงกับวันเพ็ญ เดือน ๔

หลักธรรมที่ควรนำไปปฏิบัติ

หลักธรรมที่ควรนำไปปฏิบัติ ได้แก่ โอวาทปาติโมกข์ หมายถึง หลักคำสอนที่สำคัญของพระพุทธศาสนาอันเป็นไปเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตเป็นไปเพื่อความหลุดพ้นหรือคำสอนอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าแสดงแก่พระอรหันต์สาวก ๑,๒๕๐ รูป ณ วัดเวฬุวันในวันเพ็ญเดือน ๓ เนื้อหา ดังนี้

ขันติ ประมาท ตะโป ตีติกขา

นิพพานัง ประมาทัง เวทันทิ พุทธา

นะ หิ ปัพพะชิโต ประรูปะมาตี

สมะโณ โหติ ประรัง วิหะระยันโต

สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง

กุสะลัสสุปะสัมปะทา

สะจิตตะปะริโยทะปะนัง

เอตัง พุทธานะ สาสะนัง

อะนุปะวาโท อะนุปะมาโต

ปาติโมกเก จะ สังวะโร

มัตตัญญูตา จะ ภัตตสัมมิง

ปันตัญจะ สะยะนาสะนัง

อะริจิตเต จะ อาโยโค

เอตัง พุทธานะสาสะนัง

แปลว่า ขันติ คือ ความอดทนเป็นเครื่อง

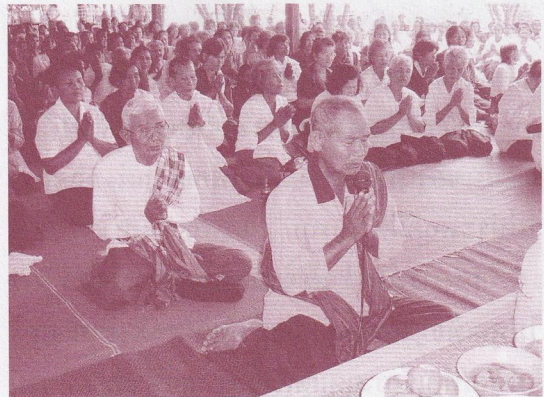
ผลาญบาปอย่างยอดเยี่ยม

นิพพาน ท่านผู้รู้กล่าวว่า เป็นยอดผู้ที่ยังทำร้ายผู้อื่นอยู่ ไม่จัดว่าเป็นบรรพชิต

ผู้ที่ยังเบียดเบียนคนอื่นอยู่ ไม่จัดว่าเป็นสมณะ

การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม

การทำจิตให้ผ่องใส นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

การไม่ว่าร้าย ไม่ทำร้าย ใครความสำรวมระวังในพระปาติโมกข์

ความรู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในสถานที่นั่งที่นอนอันสงัด

การฝึกหัดจิตให้ผ่องใสนี้เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย หลักธรรมดังกล่าวแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ หลักการ ๓ อุดมการณ์ ๔ วิธีการ ๖ ได้ดังนี้

หลักการ ๓

๑. การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ การงดเว้น การลด ละ เลิกทำบาปทั้งปวง ซึ่งได้แก่อกุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งความชั่วมีสิบประการอันเป็นความชั่วทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

ความชั่วทางกาย ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติดินาม

ความชั่วทางวาจา ได้แก่ การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ การพูดเพ้อเจ้อ

ความชั่วทางใจ ได้แก่ การอยากได้สมบัติของผู้อื่น การผูกพยาบาท และความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

๒. การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การทำความดีทุกอย่าง ซึ่งได้แก่อกุศลกรรมบถ ๑๐ เป็นแบบของการทำฝ่ายดีมี ๑๐ อย่าง อันเป็นความดีทางกาย ทางวาจา และทางใจ

ความดีทางกาย ได้แก่ การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่น มิแต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ มาเป็นของตน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการไม่ประพฤติดินในกาม

การทำความความดีทางวาจา ได้แก่ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ และ ไม่พูดเพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริง พูดคำอ่อนหวาน พูดคำให้เกิดความสามัคคีและพูดถูกกาลเทศะ

การทำความดีทางใจ ได้แก่ การไม่โลภอยากได้ของของผู้อื่น มิแต่คิดเสียสละ การไม่ผูกอาฆาตพยาบาทมิแต่คิดเมตตาและปรานาดี และมีความเห็นความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๓. การทำจิตให้ผ่องใส ได้แก่ การทำจิตของตนให้ผ่องใสปราศจากนิวรณ์ซึ่งเป็นเครื่องขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบ มี ๕ ประการ ได้แก่

๑. ความพอใจในกาม (กามฉันทะ)
๒. ความอาฆาตพยาบาท (พยาบาท)
๓. ความหดหู่ท้อแท้ ง่วงเหงาหาวนอน (ถีนะมิทระ)
๔. ความฟุ้งซ่าน รำคาญ (อุทธัจจะ-กุกกุจจะ) และ
๕. ความลังเลสงสัย (วิกิจฉา) เช่น

วิธีการทำจิตให้ผ่องใสที่แท้จริงเกิดขึ้นจากการละบาปทั้งปวงด้วยการถือศีลและบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อมด้วยการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนาจนได้บรรลุอรหัตผลอันเป็นความผ่องใสที่แท้จริง

อุดมการณ์ ๔

๑. ความอดทน ได้แก่ ความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกาย วาจาใจ
๒. ความไม่เบียดเบียน ได้แก่ การงดเว้นจากการทำร้าย ครอบงำ หรือเบียดเบียนผู้อื่น
๓. ความสงบ ได้แก่ ปฏิบัติตนให้สงบ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ
๔. นิพพาน ได้แก่ การดับทุกข์ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามมรรคมีองค์ ๘

วิธีการ ๖

๑. ไม่ว่าร้าย ได้แก่ ไม่กล่าวให้ร้ายหรือกล่าวโจมตีใคร
๒. ไม่ทำร้าย ได้แก่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
๓. สำรวมในปาติโมกข์ ได้แก่ ความเคารพพระเบียบวินัย กฎ กติกา กฎหมาย รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม
๔. รู้จักประมาณ ได้แก่ รู้จักความพอดีในการบริโภคอาหารหรือการใช้สอยสิ่งต่างๆ
๕. อยู่ในสถานที่ที่สงัด ได้แก่ อยู่ในสถานที่สงบมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
๖. ฝึกหัดจิตใจให้สงบ ได้แก่ ฝึกหัดชำระจิตให้สงบมีสุขภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่ดี

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของวันมาฆบูชา รวมทั้งหลักธรรมโอวาทปาติโมกข์และแนวทางปฏิบัติ

๒. เพื่อให้ศาสนิกชนมีทักษะในการคิดและการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในวันมาฆบูชา และสามารถเลือกสรรหลักธรรมโอวาทปาติโมกข์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาตนและสังคม

๓. เพื่อให้ศาสนิกชนเกิดเจตคติที่ดีต่อวันมาฆบูชา และเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม คือ โอวาทปาติโมกข์

๔. เพื่อให้พุทธศาสนิกชนเกิดศรัทธาซาบซึ้ง และตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา

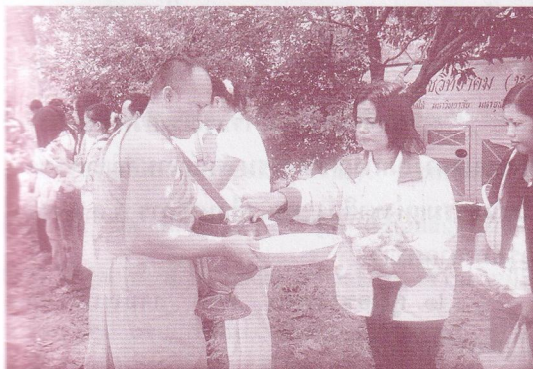
๕. เพื่อให้พุทธศาสนิกชนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในวันมาฆบูชา

กิจกรรมเกี่ยวกับครอบครัว

๑. ทำความสะอาดบ้าน ประดับธงชาติ และธงธรรมจักร และจัดแต่งที่บูชาประจำบ้าน

๒. ศึกษาเอกสารหรือสนทนาเกี่ยวกับวันสำคัญของวันมาฆบูชา รวมทั้งหลักธรรม คือ โอวาทปาติโมกข์และแนวทางปฏิบัติครอบครัว

๓. นำครอบครัวไปบำเพ็ญกุศล ทำบุญ ตักบาตร บริจาคทาน

๔. ปฏิบัติธรรมที่วัด รักษาศีล ไหว้พระ สวดมนต์ ฟังธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนา

๕. กิจกรรมอื่นที่เหมาะสม

กิจกรรมเกี่ยวกับสถานศึกษา

๑. ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ประดับธงชาติและธงธรรมจักร และจัดแต่งโต๊ะหมู่บูชา

๒. ครูและนักเรียนร่วมกันศึกษาถึงความสำคัญของวันมาฆบูชาและหลักธรรม คือ โอวาทปาติโมกข์และแนวทางปฏิบัติในสถานศึกษา

๓. ครูให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศหรือจัดนิทรรศการ ประกวาดเรียงความ ทำสมุดภาพ ตอบปัญหาธรรม บรรยายธรรม อภิปรายธรรม

๔. ประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่ประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดี

๕. ครูพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่วัด บำเพ็ญกุศล ทำบุญตักบาตร บริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรม สนทนาธรรม เวียนเทียน เจริญภาวนา

๖. กิจกรรมที่เหมาะสม

กิจกรรมเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน

๑. ทำความสะอาดบริเวณที่ทำงาน ประดับธงและธงธรรมจักร และจัดแต่งโต๊ะหมู่บูชา

๒. ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความสำคัญของวันมาฆบูชาและหลักธรรม คือ โอวาทปาติโมกข์และแนวทางปฏิบัติในสถานที่ทำงาน

๓. จัดให้มีการบรรยายธรรมและสนทนาธรรม

๔. ร่วมกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ปลุกต้นไม้ บริจาคโลหิต

๕. หัวหน้าหน่วยงานให้โอกาสผู้ร่วมงานไปบำเพ็ญกุศลตามประเพณีนิยม

๖. กิจกรรมอื่นที่เหมาะสม

กิจกรรมเกี่ยวกับสังคม

๑. วัด สมาคม มูลนิธิ หน่วยงาน องค์กร สโมสรชมชน ประชาสัมพันธ์เรื่องวันมาฆบูชาโดยใช้สื่อเชิงสร้างสรรค์

๒. จัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของวันมาฆบูชาและหลักธรรม คือ โอวาทปาติโมกข์และแนวทางปฏิบัติ เพื่อเผยแพร่ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและตามสถานที่ชุมชน เช่น สนามบิน สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง โรงธรรม ศูนย์การค้า รวมทั้งบนยานพาหนะต่าง ๆ

๓. เชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติธรรม และพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร ฟังธรรม รักษาศีล ไหว้พระสวดมนต์

๔. รณรงค์ทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้ลด ละ เลิกอบายมุขและให้งดจำหน่ายสิ่งเสพติดทุกชนิด

๕. ประกาศเกียรติคุณสถาบันหรือบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคม

๖. รณรงค์ให้มีการรักษาสภาพแวดล้อม ปลุกต้นไม้ ทำความสะอาดที่สาธารณะ

๗. จัดประกวดสวดสรภัญญะ บรรยายธรรม คำขวัญ บทร้อยกรอง บทความเกี่ยวกับวันมาฆบูชา

๘. กิจกรรมอื่นที่เหมาะสม

ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. พุทธศาสนิกชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของวันมาฆบูชา รวมทั้งหลักธรรมโอวาทปาติโมกข์และแนวทางปฏิบัติ

๒. พุทธศาสนิกชนเกิดเจตคติที่ดีต่อวันมาฆบูชาและเห็นคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคือโอวาทปาติโมกข์

๓. พุทธศาสนิกชนเกิดศรัทธา ซาบซึ้งและตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา

๔. พุทธศาสนิกชนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี รู้จักปฏิบัติตนตามหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

๑. วันสำคัญโครงการปรีณรงค์วัฒนธรรมไทย และแนวทางในการจัดกิจกรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๐, กรุงเทพมหานคร

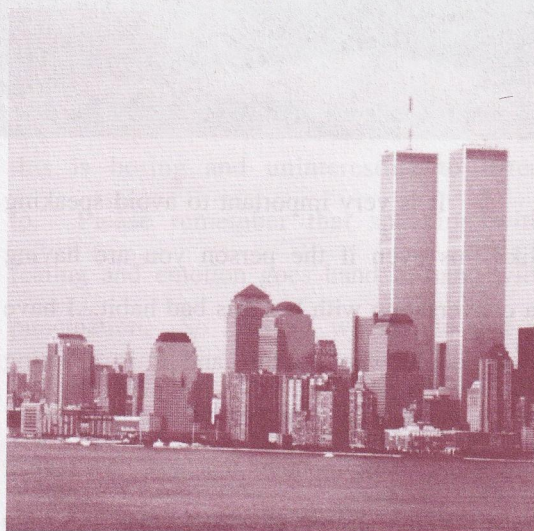
๒. คู่มือชาวพุทธ, หจก. สามัญนิติบุคคล นวยอร์ค เคมีเกิ้ล.

HINTS FOR SPEAKING AND READING ENGLISH

Mr. Alfref Lomax*

In the years that I have lived in Thailand, it is understandable that I would pick up words, phrases and sentences of the Thai language. Yet knowing the word or words, I frequently encountered problems of not being understood. The answer was always, not understanding my accent or pronunciation or both. I then realized that Thais have the same experience at times when speaking English. For no matter how well you can hold a conversation in English, I can always tell that it is not your native language. There are several tell-tale signs that will always give you away. So this article that I have put together is to help you with hints as to improve speaking whether in a one-to-one conversation, a classroom of students or making a speech to an audience. This article will also assist you when reading aloud to a classroom of students or an audience when asked to make a speech.

(1) Don't speak quickly. Remember, you are speaking a foreign language and will be inclined to make mistakes. You will trip or fall over words, especially words that

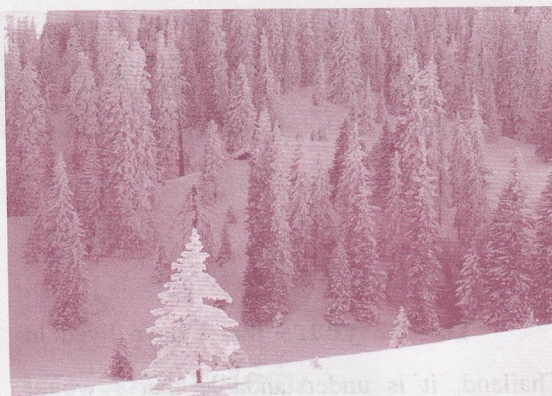

are difficult for you to pronounce. Having made this mistake, this will encourage you to repeat certain words twice or perhaps three times. You will hope (2) to fool the listener or listeners by quickly sliding over a word that is difficult for you to pronounce. DON'T DO IT..... doesn't work. You must avoid that irritating habit of pausing while speaking by saying, "err.....err.....err."

This is an example that is irritating to listen to ;

"So err..... where were you err..... thinking of err..... going to tonight. I thought that err..... we could err..... go to the Disco."

* The Visitting Lecturer at MCU. SR.

It is very important to avoid speaking like this even if the person you are having a conversation with has this bad habit. I have met people who do this and it is irritating to converse with a person who cannot break the habit. This includes teachers. So take it easy. Relax and speak slowly that will help you to pronounce the words correctly. To be successful, your speech must flow smoothly as a gentle stream or river.

(3) You must remember and acknowledge punctuation. Full stops, comma's, inverted comas, question marks, exclamation marks were not put there for fun. If you acknowledge punctuation it will enable you to speak better whether in conversation or reading aloud to a classroom of students or making a speech.

First of all, full stops. When coming to the end of a sentence, your voice should lower slightly indicating that it is the end of a sentence. When starting the following

sentence, your voice should be raised slightly indicating the beginning of a fresh sentence. Comas are there to separate various items or ideas that you are relating to the listener (s). So a small pause is necessary. Inverted comas are important if you wish to speak correctly. Inverted comas indicate what another person has said, and therefore you must change your voice when reading a sentence or sentences within the inverted comas. For example : "GOOD MORNING, HOW ARE YOU TODAY ?" asked Jo. Those words within the inverted comas must be spoken with a slightly different tone of voice helping the listener/s to know what Jo said and who said it. Exclamation marks should be acknowledged by the tone of your voice. When a sentence ends with an exclamation mark, such as, "WOW, or OH MY GOD," then your voice must indicate this.

Question marks are obvious. A question is being asked and therefore your voice must

indicate this. So now you know to speak slowly and to use punctuation correctly for the listener (s) to understand and appreciate what you are saying. Of course, this is of the uttermost importance when speaking to an audience, such as a speech.

(4) PRONUNCIATION.....is equally important if you want to speak correctly, whether in your native language or foreign. Because you do not use some sounds in the Thai language that are used in the English language, this can be difficult for you to remember how to make and use the correct sound. Here are the difficult sounds for you to learn :

TH. The difference between S SH CH. Using the R instead of replacing it with an L. Sounding the V correctly instead of replacing it with a W. I have written a completely separate article on how to pronounce

these letters correctly. It is available if required. Speaking with FEELING and EMOTION is of the utmost importance. I am aware that when speaking your native language you do this. But so often when reverting to speaking English it is spoken in a low, boring tone of voice with little or no emotion or feeling. To the listener (s) this is boring and uninteresting to listen to. Please remember that speaking with feeling and emotion goes hand in hand with punctuation. So lastly, I would add that if you are capable of putting this package of hints together for when conversing or reading aloud to a classroom of students or making a speech to an audience, then you are well on the road to speaking English fluently.

Good luck.

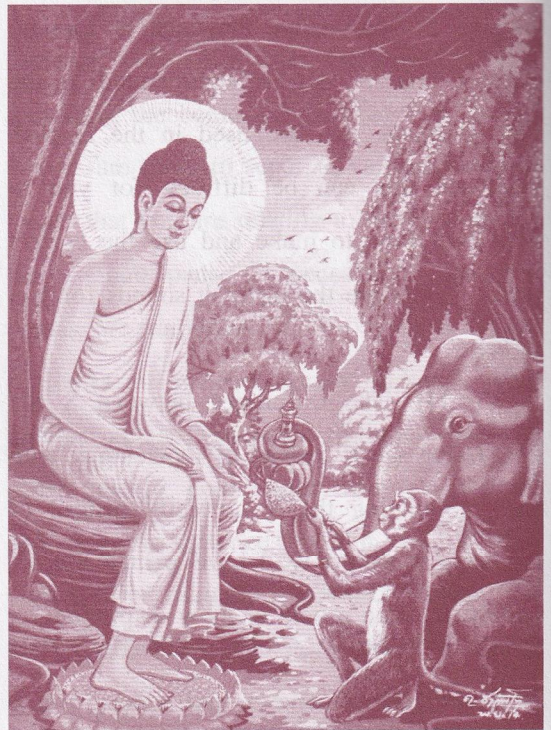
ช้าง

ในพระพุทธศาสนา

พระธรรมโมลี*

ในพระพุทธศาสนาได้มีเรื่องราวของสัตว์นานาชนิดเข้ามาเกี่ยวข้องกับอยู่หลายครั้ง เรื่องของสัตว์ต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องนั้นย่อมจะมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป แต่ทั้งนี้ย่อมพิจารณาได้ว่าเรื่องราวของสัตว์เหล่านั้นคือองค์ประกอบส่วนหนึ่งของพระพุทธศาสนาที่มุ่งสอนศีลธรรมได้อีกประการหนึ่งด้วย ในบรรดาสัตว์หลาย ๆ ชนิดนั้น ช้าง เป็นสัตว์ที่มีบทบาทสำคัญตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ในพุทธศาสนาอย่างมาก อาจเนื่องมาจากโดยธรรมชาติแล้วช้างเป็นสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษโดดเด่นกว่าบรรดาสัตว์อื่น ๆ ด้วยรูปร่างที่ใหญ่โตและทำทางอันสง่างาม แม้ว่าช้างจะเป็นสัตว์ป่าแต่ก็มีประวัติความสัมพันธ์กับมนุษย์มาเนิ่นนาน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของช้างที่ปรากฏตามหลักฐานต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นคตินิยม หลักคำสอน ชาดก และความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

บทบาทของช้างที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ดังจะเห็นได้จากพระยาช้างเศวตฉุย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชาดกกำเนิดของพระพุทธองค์ เพราะก่อนที่พระนางสิริมหามายา พระมเหสีของพระเจ้าสุทโธทนะแห่งเมืองกบิลพัสดุ์จะ

ทรงพระครรภ์ ทรงสุบินว่ามีพระเศวตฉุยร ช้างเผือกที่มีผิวขาวผ่องมากกระทำทักษิณาวรรต (เวียนขวา) เป็นการเคารพพระนาง ๓ รอบ แล้วจึงเข้าสู่พระครรภ์ ซึ่ง “ช้างเผือก” นั้นหมายถึงพระโพธิสัตว์ลงมาปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระนาง จึงกล่าวได้ว่า ช้างได้มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกชน ตั้งแต่ก่อนที่พระพุทธเจ้าประสูติและหลังจากที่พระองค์เจริญวัยได้เสด็จออกบรรพชาอุปสมบท

* ป.ธ. ๘, พธ.บ., M.A., เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ กำลังศึกษาระดับปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อแสวงหาสังฆธรรมจนได้ตรัสรู้อนุตรสัมมา-
สัมโพธิญาณแล้ว ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์
ก็มีช้างต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ไม่ว่าจะเป็น
เป็นในด้านช่วยปกป้องคุ้มครอง อย่างเช่น ช้าง
ปาลิไลยกะ เป็นต้น หรือในด้านเข้ามาทำร้าย
พระองค์ เช่น ช้างคีรีเมขล์ เป็นต้น

นอกจากช้างที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของ
พระองค์แล้ว ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ช้างก็นับว่ามีบทบาทที่สำคัญไม่น้อยเช่นกัน
กล่าวคือ ตลอดระยะเวลาที่พระพุทธองค์แสดง
ธรรมโปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลายตลอดพระชนม์ชีพ
๔๕ พรรชานั้นมีเรื่องราวของช้างในพระธรรม
เทศนาต่าง ๆ ในรูปแบบที่แตกต่างกันที่พระพุทธเจ้า
ทรงยกมาสอนภิกษุสงฆ์ไว้อีกหลายประการ
ส่วนใหญ่พระพุทธองค์จะแสดงในเชิงอุปมา
อุปไมยหรือการเปรียบเทียบดังที่ปรากฏในคัมภีร์
ของพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธองค์ทรงเปรียบ
ว่า ลักษณะบุคคลที่ได้ชื่อว่า “นาคะ” หรือช้างที่
ประเสริฐ เพราะไม่กระทำความชั่ว เพราะไม่ถึง
อคติ ๔ และกิเลสทั้งหลาย เพราะไม่มีมิกิเลส
รวมทั้งพระพุทธเจ้าทรงเปรียบพระองค์เองเป็น
นาคะหรือช้างตัวประเสริฐ นอกจากนี้ยังได้ยก
ธรรมประกอบกับอวัยวะต่าง ๆ ของช้างอีก เช่น
โสรัจจะและอหิงสาเป็นสองเท้าหน้า ดบะและ
พรมจรรย์เป็นสองเท้าหลัง ศรัทธาเป็นวง
สติเป็นคอ และปัญญาเป็นเศียร เป็นต้น อนึ่ง
พระองค์ยังได้แสดงคุณธรรมบางประการยก
ตัวอย่างจากพฤติกรรมของช้างเป็นการสั่งสอน
อีกด้วย ได้แก่ ความไม่ประมาท ความอดทน
ของช้าง ความละเอียด เป็นต้น

ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงนับว่าเป็นศาสนา
หนึ่งของโลกที่ยกย่องช้างว่าเป็นสัตว์ที่ประเสริฐ

ให้เกิดริข้างเสมอเหมือนมนุษย์หรือเหนือกว่า
เป็นศาสนาที่มีหลักธรรมสอดคล้องกับกระแส
โลกปัจจุบันที่กำลังให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นที่สุด

จากเหตุผลที่กล่าวมาพอจะเห็นได้ว่า
ความสัมพันธ์ของช้างมีบทบาทเกี่ยวข้องกับ
พระพุทธศาสนาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านที่มีความ
สัมพันธ์กับพระพุทธองค์ นับตั้งแต่ก่อนประสูติ
และตลอดระยะเวลาที่ดำรงพระชนม์ชีพอยู่
นอกจากนี้ช้างยังมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่
พระศาสนาของพระพุทธองค์อย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น
ในด้านที่ทรงใช้เปรียบเทียบคุณลักษณะของช้าง
กับคุณลักษณะของบุคคลในพระพุทธศาสนา
หรือยกตัวอย่างช้างที่มีคุณธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น
เป็นชาดก อติตชาติของพระองค์เอง หรือของ
พระสาวกก็ตาม เพื่อประกอบการเทศนาสั่งสอน
พุทธบริษัทต่าง ๆ

ช้างมีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธเจ้า

ช้างมีบทบาทสำคัญต่อพระผู้มีพระภาคเจ้า
ตลอดระยะเวลาที่ทรงดำรงพระชนม์ชีพอยู่
สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ด้าน ได้แก่

(๑) ช้างที่มีบทบาทในด้านดีหรือเข้ามา
ด้วยความประสงค์ดีต่อพระพุทธเจ้า ตลอด
พระชนม์ชีพของพระองค์มีอยู่ ๒ เชือก ได้แก่

๑.๑ พระยาช้างเสวตกุญชร มีบทบาท
สำคัญกับพระพุทธเจ้าอยู่ ๒ ด้าน คือ

(๑) เป็นสุกนิมิตแห่งพระโพธิ-
สัตว์หรือพระพุทธเจ้า

(๒) เป็นสัญลักษณ์แทน
พระพุทธเจ้าหรือพระพุทธศาสนาในสมัยหลัง
พุทธกาลจนถึงปัจจุบัน

๑.๒ พญาช้างปาลิไลยกะ มีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธองค์ใน ๔ ด้าน คือ

(๑) เป็นช้างที่ทำหน้าที่เป็นพุทธอุปัฏฐากพระพุทธเจ้าขณะประทับจำพรรษาอยู่ ณ ป่ารกชัฏวัน

(๒) เป็นช้างที่คอยปกป้องคุ้มครองพระพุทธองค์ขณะเสด็จประทับอยู่ในป่านั้นตลอดพรรษา

(๓) เป็นพระสหายที่ดีของพระพุทธเจ้าและเป็นตัวอย่างที่ดีในการนำมาเทศนาสอนพระภิกษุสงฆ์

(๔) เป็นพระพุทธรูปปางเลไลยก์ที่ชาวพุทธสมัยหลังพุทธกาลสร้างเป็นที่ระลึกถึงความดีของช้างและวานร

(๒) ช้างที่มีบทบาทในด้านร้ายหรือเข้ามาประสอ์ร้ายกับพระพุทธเจ้า

ช้างที่มีบทบาทสัมพันธ์กับพระพุทธเจ้า ซึ่งระยะเวลานับตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระผู้มีพระภาคนั้นมีอยู่ ๓ เชือกด้วยกัน คือ

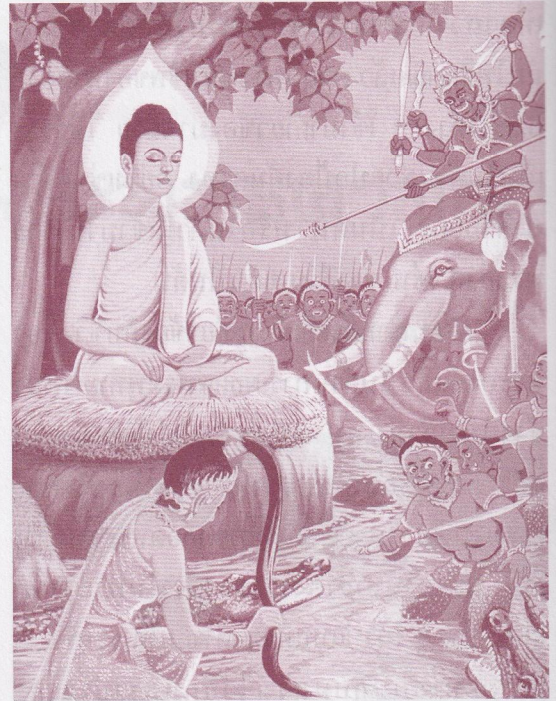
๒.๑ ช้างคีรีเมขล์ มีบทบาทสำคัญต่าง ๆ ต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าได้เป็น ๔ ประการ คือ

(๑) เป็นพาหนะของพญามารปรนนิมิตวัสวัตติใช้ขับขี่ยกพลเสนามารเพื่อขัดขวางและทำร้ายพระมหานุรุชในคืนวันตรัสรู้

(๒) เป็นเครื่องวัดความพ่ายแพ้ของพญามาร เพราะพญาช้างทรุดตัวลงหมอบแทบพระบาทของพระมหานุรุช

(๓) เป็นที่มาของพระพุทธรูปปางมารวิชัย

(๔) เป็นที่มาของบทสวดชัยมงคลคาถาที่ ๑

๒.๒ มารแปลงกายเป็นพญาช้าง บทบาทที่สำคัญของพญาช้างแปลงกายเชือกนี้ คือ เป็นพญาช้างที่เข้ามาเพื่อทดสอบผลการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เนื่องจากว่าเป็นเหตุการณ์หลังจากที่ทรงชนะพญามารปรนนิมิตวัสวัตติและตรัสรู้แล้ว

๒.๓ ช้างนาพาทีรี พญาช้างเชือกนี้เป็นช้างพระที่นั่งของพระเจ้าอชาตศัตรูแห่งแคว้นมคธ ถูกพระเทวทัตใช้เป็นเครื่องมือให้ทำร้ายพระพุทธองค์ขณะเสด็จบิณฑบาตในเมืองราชคฤห์ มีบทบาทที่สำคัญต่อพระพุทธเจ้า ๓ ประการ คือ

(๑) เป็นช้างที่ถูกพระเทวทัตใช้เป็นเครื่องมือเพื่อปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า

(๒) ทำให้มหาชนมีศรัทธาต่อพระพุทธเจ้าและพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นเมื่อพระองค์สามารถปราบช้างนาพาทีรีลงได้ด้วยเมตตาจิต

(๓) เป็นแบบอย่างชัยชนะที่ยิ่งใหญ่และเป็นที่มาของบทสวดชัยมงคลคาถา

บทบาทของช้างกับการเผยแผ่ศาสนา ของพระพุทธเจ้า

บทบาทของช้างกับการเผยแผ่ศาสนาของ
พระพุทธเจ้า หรือบทบาทของช้างที่เกี่ยวข้องกับ
พระธรรม มี ๓ หัวข้อที่สำคัญ คือ

(๑) ใช้เรียกบุคคลชื่อว่า “นาคะ” (ช้างตัว
ประเสริฐ)

ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมาย
ไว้ว่า บุคคลที่ชื่อว่า “นาคะ” เพราะไม่มีทิฐิ
หรือความเห็นผิด และเพราะไม่ยึดมั่นในมิจฉา
ทิฐิเหล่าใดเหล่าหนึ่ง นอกจากนี้คำว่า “นาคะ”
ในความหมายนี้ก็มีความหมายอีก ๓ ประการ
คือ (๑) ไม่ทำความชั่ว (๒) ไม่ถึงอกุศลธรรม
ทั้งปวง และ (๓) ไม่กลับมามีกิเลสอีก

(๒) เรียกพระองค์เองว่า “นาคะ” (ช้าง
ตัวประเสริฐ)

ตามหลักฐานทางพระพุทธศาสนา
ให้ความหมายว่า ที่ชื่อว่า “นาคะ” เพราะ

(๑) ไม่ทรงทำความชั่ว

(๒) มีคุณธรรมเปรียบด้วยอวัยวะ
ของช้างตัวประเสริฐ เช่น มีโสรัจจะ (ความสงบ
เสถียร) และอวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) เป็น
เท้าหน้าทั้งสอง มีตบะและพรหมจรรย์เป็นเท้า
หลังทั้งสอง เป็นต้น

(๓) ทรงมีฉันทะ ทรงยินดีในลม
อัสสาสะ ปัสสาสะ (ผลสมบัติ) มีจิตตั้งมั่น
ทุกขณะ และสำรวมในทวารทั้งปวง

(๔) เสวยแต่สิ่งที่ไม่มิโทษ ไม่เสวย
สิ่งที่มีโทษ ทรงตัดสังโยชน์ทั้งปวง

(๕) ชื่อว่า นาคะ เพราะไม่มีกิเลส
และตัดอาสวะทั้งปวงเมื่อละสรีระจักปรินิพพาน

(๓) ใช้เป็นข้ออุปมาเปรียบเทียบ

พระผู้มีพระภาคเจ้ามักจะทรงใช้ใน

การสอนพุทธสาวกสามารถแบ่งลักษณะการ
เปรียบเทียบได้เป็น ๒ ประการ คือ

(๑) เปรียบพระองค์เองด้วยช้าง
เช่น เปรียบพระองค์เองด้วยช้างที่มีความอดทน
เมื่อถูกชาวเมืองบริภาษพระองค์ต่าง ๆ นานา
เปรียบเทียบพระปัจเจกพุทธเจ้าละออกจากหมู่
เหมือนช้างตัวประเสริฐละออกจากโขลง เป็นต้น
นอกจากนี้ยังทรงเปรียบพระอิริยาบถของพระองค์
เหมือนช้าง เช่น เปรียบการแลดูเหมือนอย่าง
ช้าง (นาคาวโลกิตะ) เปรียบพุทธลีลาที่ทรงดำเนิน
ไปในท่ามกลางแห่งหมู่ภิกษุสงฆ์งดงามน่าชม
ดังพญาช้าง เป็นต้น

(๒) เปรียบคุณสมบัติของช้างด้วย
คุณธรรม ได้แก่ ทรงเปรียบเทียบหาความสงบ
ของช้างกับการปฏิบัติธรรมเพื่อหลุดพ้นของภิกษุ
เปรียบองค์คุณของช้างต้นที่ดีกับองค์คุณของภิกษุ
ผู้เป็นนาบุญของโลก เปรียบภิกษุผู้ละด้วยช้าง
ใหญ่และภิกษุผู้นวกะด้วยลูกช้างเล็ก เป็นต้น

(๔) ใช้ยกนิทานชาดกประกอบการสอน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือการ
แสดงพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่มีช้างเข้า
มาเกี่ยวข้องหรือเป็นบทบาทสำคัญในด้านทรงใช้
นิทานชาดกเพื่อยกตัวอย่างคุณธรรมต่าง ๆ ได้แก่

๔.๑ ชาดกที่พระผู้มีพระภาคทรง
เสวยพระชาติเป็นช้าง ในพระไตรปิฎกและ
อรรถกถากล่าวว่ามีอยู่ถึง ๗ พระชาติ (ชาดก)
ได้แก่ สีสวนาคราชชาดก ว่าด้วยคนนอกคตญูหา
ช่องเนรคุณอยู่ทุกขณะ ทูมเมธชาดก ว่าด้วยคน
โง่ที่ได้ยศก็ไม่เกิดประโยชน์ ลมุกกิชชาดก ว่าด้วย
คติของคนมีเวร กาสาวชาดก ว่าด้วยผู้ควรนุ่งห่ม
ผ้ากาสาละ สุวรรณกัถกชาดก ว่าด้วยปูทอง
ฉัททันตชาดก ว่าด้วยพญาช้างฉัททันต์ มาตุ-
โปสกชาดก ว่าด้วยพญาช้างเลี้ยงมารดา

๔.๒ ชาดกที่พระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ทรงเสวยพระชาติเป็นช้าง แต่มีช้างเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีบทบาทสำคัญ ในพระไตรปิฎกและอรรถกถากล่าวว่ามีอยู่ถึง ๗ พระชาติ (ชาดก) ได้แก่ สังคามาวจรชาดก ว่าด้วยช้างเข้าสู่สงคราม อินทสมานโกตรตชาดก ว่าด้วยการสมาคมกับสัตว์นุษย์ ทูพพลกัญฐชาดก ว่าด้วยช้างกลัวไม้แห้ง อลินจิตตชาดก ว่าด้วยกัลยาณมิตร ติตติรชาดก ว่าด้วยผู้มีใจอ่อนนุ่ม อภินทชาดก ว่าด้วยการเห็นบ่อย ๆ และ มหิลามุขชาดก ว่าด้วยการเลี่ยมสอน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องบทบาทของช้างในการเผยแผ่ศาสนาของพระพุทธเจ้าในผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจในการนำไปศึกษาเพิ่มเติมอีกมากมาย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจของสัตว์ต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ

๑. การศึกษาวิเคราะห์เรื่องสัตว์ชนิดอื่น ๆ ได้แก่ ม้าและลิง เป็นต้น เราจะเห็นได้ว่าม้า ในพระไตรปิฎกมีความสำคัญมากอีกชนิดหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นต่อพระพุทธองค์เองหรือต่อพระธรรม นอกจากนี้ ลิง ก็ถือว่ามีความสำคัญมากอีกด้วยโดยเฉพาะในชาดก ๕๔๓ เรื่อง เพราะในจำนวนพระชาติที่พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสัตว์นั้น ทรงเสวยพระชาติเป็นลิงมากที่สุด ในประเด็นนี้จะทำให้ผู้ศึกษาวิจัยต่อไปได้ทราบบทบาทของสัตว์อื่น ๆ ที่มีบทบาทสำคัญในทางพระพุทธศาสนาเช่นกัน

๒. การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของสัตว์ประเภทต่าง ๆ ที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมไทย ซึ่งในประเด็นนี้ทำให้ทราบบทบาทของสัตว์เหล่านั้นอย่างแท้จริงในท่ามกลางความเจริญของโลกยุคปัจจุบัน พร้อมทั้งทราบปัญหาต่าง ๆ อันจะทำให้สัตว์เหล่านั้นมีบทบาทสำคัญน้อยลงไปเรื่อย ๆ อาจถึงขั้นสูญพันธุ์หายไปจากโลกก็ได้

เอกสารอ้างอิง

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.

----- อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

----- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงศส. พระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ฉบับมกุฏราชวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงศส, ๒๕๓๖.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

กรมศิลปากร. ตำราช้างฉบับราชกาลที่ ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การพิมพ์ (๑๙๖๗), ๒๕๔๕. คณะกรรมการปรับปรุง. สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน : สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เล่ม ๓. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกลาง หอรัษฎการพัฒน์ ในพระบรมมหาราชวัง, ๒๕๔๒.

เจริญ ไวรวัจนกุล. เรื่อง ตำนานคชศาสตร์ฉบับหมู่บ้านช้าง. (เอกสารประกอบการประชุม), วันช้างไทยจังหวัดสุรินทร์ ครั้งที่ ๑ : ณ โรงแรมทองธารินทร์ จังหวัดสุรินทร์. ระหว่างวันที่ ๑๒-๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๒.

บุญชอบ เรืองทรัพย์. อุปมาอุปไมยในพระไตรปิฎก, “วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก”.

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

ปิ่น มุกขนัด. ประมวลศัพท์ศาสนาสำหรับนักศึกษาและประชาชน. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, ๒๕๐๔.

ฝ่ายบริหาร ริเวอร์วิว.

หนังสือที่ระลึกกิจกรรมการชั่งไทยชั่งไทย. กรุงเทพมหานคร : ริเวอร์วิว, ๒๕๔๔.

พระครูกลุณยาสถิตวิวัฒน์ (สมาน กลุณยธมฺโม). พุทธประวัติตามแนวปฐมสมโพธิ. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระมหานันต์ ชยเสน (บรรจบพุดชา). การศึกษางานการเผยแผ่ของสมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณกมหาเถร), “วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขารัชมณฑล”. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย อังคุตตรนิกายฉกนิบาต เล่มที่ ๒๒ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย. ปทานุกรม บาลี โดยอังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย, ๒๕๒๐.

พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ ตระคำ) และ รศ.ดร.จำลอง สารพัดนึก. พจนานุกรมบาลีไทย ฉบับนักศึกษา.

พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : ร้านเรืองปัญญา ทำพระจันทร์, ๒๕๓๐.

ราชบัณฑิตสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ (อจท.), ๒๕๓๕.

ละเอียด วิสุทธิแพทย์. “ข้างในวรรณคดีสันสกฤตและวรรณคดีบาลี”: วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

สมชาติ มณีโชติ. “คติเรื่องข้างในพระพุทธศาสนาจากหลักฐานศิลปโบราณวัตถุแบบทวารวดี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๔.

สมฤทธิ บัวระมวล (บก. เรียบเรียง). ชัยชนะของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพฯ : กุ่มคำ, ๒๕๔๓.

สุรีย์ มีผลกิจ และ วิเชียร มีผลกิจ (รวบรวมและเรียบเรียง). พระพุทธกิจ ๔๕ พรรษา. กรุงเทพฯ : บริษัท คอมพิวเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๓.

ส.อ.ส. พระคัมภีร์ชาดกแปล ฉบับ ส.อ.ส. อรรถกถา เอกนิบาต เล่ม ๑. พระนคร : โรงพิมพ์ธรรมสาร, ๒๔๕๓.

สุทธลักษณะ อัมพวันวงศ์. ช้างไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๓๗.

สุเชาว์ พลอยชุม (ผู้รวบรวม). สารานุกรมพระพุทธศาสนา ประมวลจากพระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. คำบรรยายพระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

อารีย์ ทองแก้ว. ช้าง. สุรินทร์ : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะวิชามนุษย์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๓๕.

วสลสูตร

สูตรว่าด้วยลักษณะ “คนเลว”

นายบรรจง ไสดาดี*

คนในยุคโลกาภิวัตน์นี้มีวิธีสร้างภาพ
ลวงตา อำพรางตัวเก่ง ระบบจริยศาสตร์เท่าที่
มีอยู่ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการทำลายฝ่าย
ตรงข้ามหรือสนับสนุนฝ่ายตนให้มีภาพลักษณ์
สว่างงาม หาใช่นำมาเป็นเครื่องมือสำหรับแยกแยะ
ดีชั่วให้ชัดเจนหรือสำหรับพัฒนามนุษย์ไปสู่
จุดหมายที่ดีกว่า มีประโยชน์กว่า บริสุทธ์กว่า
อิสระกว่าไม่ ปัญหาเกี่ยวกับความคิดความเลว
เป็นปัญหาที่วินิจฉัยยากขึ้นเรื่อย ๆ อันเนื่อง
มาจากความซับซ้อนของสังคมมนุษย์ ความ
เป็นอยู่อย่างเรียบง่ายถอยห่างจากการดำรงชีวิต
ของมนุษย์ออกไปทุกขณะ

ความซับซ้อนและความหลากหลาย
ของรูปแบบชีวิตทำให้คนในปัจจุบันมีความ
สับสนว่า ลักษณะคนแบบไหนเป็นคนดี
ลักษณะคนแบบไหนเป็นคนเลว ในการดำเนิน
ชีวิตแบบไหนถูกแบบไหนผิด การแยกขาว
เป็นขาวดำเป็นดำทำได้ยากขึ้นทุกที สุดท้ายก็
ยอมรับว่ามันมีแต่ภาพเทา ๆ มัว ๆ คนทุกคน
มีแผลมีรอยต่างดำนั่นทั้งนั้น ในโลกนี้ดูจะไม่มี
ความดีบริสุทธิ์หรือความเลวอย่างไ้ที่ใด หากแต่
มีความดีปนความเลวกันทั้งนั้น หลักคำสอน
ทางพระพุทธศาสนาได้เสนอวิธีสังเกตลักษณะ
คนเลวไว้ดังนี้

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้ว่า

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่
ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี
เขตกรุงสาวัตถี ครั้นนั้นในเวลาเช้าพระผู้มี
พระภาคเจ้าทรงครองอันตราवासก ถือบาตร
และจีวรเสด็จเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงสาวัตถี
สมัยนั้นที่บ้านอัคริการทวารพราหมณ์มีการ
จุดไฟเตรียมทำพิธีบูชาไฟ พระผู้มีพระภาคเจ้า
เสด็จเที่ยวบิณฑบาตมาตามลำดับนครนอกใน
กรุงสาวัตถีจนเสด็จเข้าถึงนิเวศน์ของอัคริการ
ทวารพราหมณ์

อัคริการทวารพราหมณ์ได้เห็นพระ-
ผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จมาแต่ไกลทีเดียวจึงได้
กล่าวดังนี้ว่า “หยุดอยู่แค่นั้นแหละ คนหัวโล้น
หยุดอยู่แค่นั้นแหละ สมณะ หยุดอยู่แค่นั้น
แหละ คนเลว”

เมื่อพราหมณ์กล่าวอย่างนี้ พระผู้มี
พระภาคเจ้าตรัสถามว่า “พราหมณ์ ท่านรู้จัก
คนเลวหรือธรรมที่ทำให้เป็นคนเลวหรือไม่”

อัคริการทวารพราหมณ์ตอบว่า
“ท่านพระโคตม ข้าพเจ้าไม่รู้จักคนเลวหรือ
ธรรมที่ทำให้เป็นคนเลว คือะ ถ้าท่านพระ โคตม
รู้จักจงแสดงให้ข้าพเจ้ารู้จักคนเลวหรือธรรมที่
ทำให้เป็นคนเลวบ้าง”

* ศศ.ม. (ปรัชญา), อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

๑๙. คนกล่าวร้ายพระพุทธรเจ้าหรือพระสาวกของพระพุทธรเจ้าที่เป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ฟังทราบว่าเป็นคนเลว

๒๐. คนไม่เป็นพระอรหันต์แต่ปฏิภาณว่าเป็นพระอรหันต์ ชื่อว่าเป็นคฤหัสถ์ในมนุษยโลก เทวโลก และพรหมโลก ฟังทราบว่าเป็นคนเลวต่ำช้ามากที่สุด

๒๑. คนจะชื่อว่าเป็นคนเลวเพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ได้ จะว่าเป็นพราหมณ์เพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ได้ แต่ชื่อว่าเป็นคนเลวเพราะกรรม ชื่อว่าเป็นพราหมณ์เพราะกรรม

๒๒. ท่านจงรู้ชื่อนั้นตามที่เราแสดงนี้ คือ บุตรคนจันทาลผู้ปรากฏชื่อว่า มาตังคะผู้ปึงสูนรับประทาน

๒๓. ต่อมานายมาตังคะได้รับยศศักดิ์ใหญ่ซึ่งได้แสนยาก ทั้งกษัตริย์และพราหมณ์จำนวนมากต่างมาสู่ที่บำรุงของเขา

๒๔. เขาขึ้นยานอันประเสริฐไปตามทางใหญ่ที่ไม่มีฝุ่นละออง ละกามราคะได้แล้วไปเกิดในพรหมโลก ชาติกำเนิดห้ามเขาไม่ให้ไปเกิดในพรหมโลกไม่ได้

๒๕. พวกพราหมณ์ที่เกิดในตระกูลสาธยายมนตร์มีหน้าที่ร่ายมนตร์ แต่ปรากฏว่าพวกเขาทำบาปกรรมอยู่เป็นประจำ

๒๖. พรหมณ์พวกนั้นถูกคำหั้นในชาติปัจจุบัน ตายแล้วก็ต้องไปทุกข์ ชาติกำเนิดห้ามพวกเขาจากทุกข์หรือจากการคิดเวียนไม่ได้

๒๗. คนจะชื่อว่าเป็นคนเลวเพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ได้ จะว่าเป็นพราหมณ์เพราะชาติกำเนิดก็หาไม่ได้ แต่ชื่อว่าเป็นคนเลวเพราะกรรม ชื่อว่าเป็นพราหมณ์เพราะกรรม

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้แล้ว อัครกัณฐกทวาชพราหมณ์ได้กราบทูลว่า “ข้าแต่ท่านพระโคตมภยิตของท่านพระโคตมชัฏเจนไพเราะยิ่งนัก ท่านพระโคตมทรงประกาศธรรมแจ่มแจ้งโดยประการต่าง ๆ เปรียบเหมือนบุคคลหลงทางของทีครว่า เปิดช่องที่ปิด บอกทางแก่ผู้หลงทางหรือตามประทีปในที่มืดโดยตั้งว่า “คนมีตาดีจักเห็นรูปได้” ข้าพระองค์นี้ขอถึงท่านพระโคตมพร้อมทั้งพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ ขอท่านพระโคตมจงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตั้งแต่วันนี้ไปจนตลอดชีวิต

หลักการพุทธไม่เพียงแต่จะบอกว่าอะไรดีและไม่ดี แต่เน้นว่าหากจะทำให้ชีวิตประเสริฐกว่านี้ก็พัฒนาตนเองให้อยู่เหนือความดีความชั่ว ให้อิสระ ปลดปล่อยตัวเอง.....

เอกสารอ้างอิง

พ. สุตต. (ไทย) ๒๕/๑๑๖-๑๔๒/๕๒๕-๕๓๓. ฉบับมหาจุฬาฯ.